

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
Кафедра педагогіки, психології та менеджменту



ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ

завідувач кафедри ПП та М

Юлія ГЕРАСИМЕНКО

Гравис

2025 р.

(дата)

**«ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ»**

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки

Освітньо-професійна програма «Педагогіка вищої школи»

Здобувачка вищої освіти
групи ПВШ-23-11-ЗМ

Шеремет Тетяна Володимирівна

(підпис)

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук,
доцент

КУЛІШОВ Володимир Сергійович

(підпис)

Біла Церква 2025

Протокол аналізу звіту подібності

Заявляю, що я ознайомився (-лась) з Повним звітом подібності, який був згенерований Системою виявлення і запобігання щодо роботи:

Автор: Шеремет Тетяна Володимирівна, група ПВШ-23-11-ЗМ

Назва: Педагогічна майстерність викладача закладу вищої освіти та шляхи її формування

Керівник: Кулішов Володимир Сергійович

Підрозділ: кафедра педагогіки, психології та менеджменту

Коефіцієнт подібності 1:4%

Мікропробіли: 2

Заміна букв: 2

Інтервали: 0

Після аналізу Звіту подібності констатую наступне:

☒ Запозичення, виявлені в роботі є законними і не є плагіатом. Рівень подібності не перевищує допустимої межі. Таким чином робота незалежна і приймається.

☐ Запозичення не є плагіатом, але перевищено граничне значення рівня подібностей. Таким чином робота повертається на доопрацювання.

☐ Виявлено запозичення і плагіат або навмисні текстові спотворення (маніпуляції), як передбачувані спроби укриття плагіату, які роблять роботу невідповідною вимогам законодавства (Ст. 26. ЗУ Про фахову передвищу освіту, пункт 3.1, Ст. 42. ЗУ Про освіту) та вимог НАЗЯВО (Критерій 5), а також кодексу етики і процедур. Таким чином робота не приймається.

Висновок:

*Підтверджую, що робота Шеремет Т.В. має високий рівень оригінальності експертного
тексту, який відповідає власним дослідженням. Використання цитат, речень або ідей
інших авторів мають посилання на відповідне джерело.*

Дата 10.05.2025

Відповідальний за антиплагіатну технічну
експертизу у Білоцерківському інституті
неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
НАПН України:

Підпис

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Кафедра педагогіки, психології та менеджменту

Рівень вищої освіти магістр

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

Освітня програма Педагогіка вищої школи

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

 д.е.н., доц. Юлія ГЕРАСИМЕНКО

« 3 » світ 2025 року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧЕВІ ОСВІТИ

Шеремет Тетяні Володимирівні

1. Тема роботи «Педагогічна майстерність викладача закладу вищої освіти та шляхи її формування»

керівник роботи Кулішов Володимир Сергійович, к.п.н., доцент
затверджені наказом БІНПО від «03» січня 2025 року № 01-06/03

2. Строк подання здобувачем освіти роботи «02» травня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи закони, положення, наукові праці, публікації в актуальних періодичних виданнях та веб ресурсах, монографії вітчизняних та зарубіжних вчених з досліджуваних питань, власні спостереження.

4. Перелік питань, які потрібно розробити:

Кваліфікаційна робота магістра складається з основної частини і додаткової. Основна частина містить такі структурні елементи: вступ, сутність (3 розділи – теоретичний, методичний, експериментальний), загальні висновки, список використаних джерел, додатки.

1 Розділ – Теоретичні засади формування педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти – складається з 3 підрозділів: 1.1. Концептуальні засади педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти; 1.2. Принципи та підходи до формування педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти; 1.3. Особливості формування педагогічної майстерності в освітньому процесі закладу вищої освіти; 2 Розділ – Організаційно-педагогічні засади формування педагогічної майстерності викладача в Уманському національному університеті садівництва – складається з 3 підрозділів: 2.1. Стан сформованості педагогічної майстерності викладачів в Уманському національному університеті садівництва; 2.2. Сучасні підходи до формування педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти; 2.3. Інноваційні технології формуванні педагогічної майстерності викладача в Уманському національному університеті садівництва; 3 Розділ – Методика формування педагогічної майстерності викладача в Уманському національному університеті садівництва – складається з 3 підрозділів: 3.1. Загальні питання організації і проведення педагогічного експерименту; 3.2. Практичні аспекти формування педагогічної майстерності викладача в Уманському національному університеті садівництва засобами анкетування, опитування та спостереження; 3.3. Результати експериментального дослідження та система рекомендацій викладачам закладів вищої освіти з питань підвищення ефективності формування педагогічної майстерності.

5. Консультанти розділів роботи

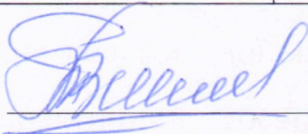
	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
	Кулішов В.С. доцент кафедри ППІ та М	03.01.2025 р.	03.01.2025 р.
	Кулішов В.С. доцент кафедри ППІ та М	20.02.2025 р.	20.02.2025 р.
	Кулішов В.С. доцент кафедри ППІ та М	01.04.2025 р.	01.04.2025 р.

6. Дата видачі завдання 03 січня 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
	Узгодження теми, складання змісту	січень	Виконано
	Вивчення літературних джерел	січень	Виконано
	Збирання матеріалу на підприємстві	січень	Виконано
	Обробка матеріалу	лютий	Виконано
	Виконання розділу 1	лютий	Виконано
	Виконання розділу 2	березень	Виконано
	Виконання розділу 3	березень	Виконано
	Формулювання висновків	квітень	Виконано
	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	квітень	Виконано
	Подання роботи на кафедру	травень	Виконано

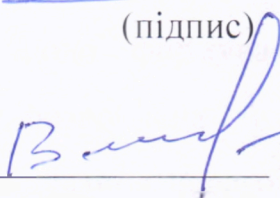
Здобувачка освіти



Тетяна ШЕРЕМЕТ

(підпис)

Керівник роботи



Володимир КУЛІШОВ

(підпис)

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
Кафедра педагогіки, психології та менеджменту

ВІДГУК

Керівника на кваліфікаційну роботу здобувачки Шеремет Тетяни
Володимирівни

Тема кваліфікаційної роботи: «Педагогічна майстерність викладача закладу вищої освіти та шляхи її формування»

Загальна характеристика кваліфікаційної роботи.

Дослідження Шеремет Т.В. має ґрунтовне теоретичне і практичне значення, оскільки в сучасних умовах реформування система вищої освіти потребує викладача, який готовий до змін, здатний до саморозвитку та самовизначення в динамічному середовищі, відкритий до соціальних запитів у сфері освіти, а також готовий до самовдосконалення та якісної реалізації своїх знань, умінь і навичок у професійній діяльності. Одна із складових вирішення основного завдання з підготовки конкурентоспроможних фахівців полягає у розвитку педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти та формування його готовності до професійного саморозвитку та самовдосконалення.

Позитивною рисою дослідження є ґрунтовно проаналізовані авторкою теоретичні засади формування педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти, описаний практичний досвід Уманського національного університету садівництва щодо формування педагогічної майстерності викладача та теоретично розроблена й експериментально апробована Шеремет Т.В. методика формування педагогічної майстерності викладача в Уманському національному університеті садівництва.

Поряд з позитивними рисами, кваліфікаційна робота Шеремет Т.В. не позбавлена окремих недоліків. Є зауваження, пов'язані з науково-категоріальним апаратом дослідження та експериментальною частиною роботи. Проте це не впливає на загальну теоретичну й практичну цінність роботи.

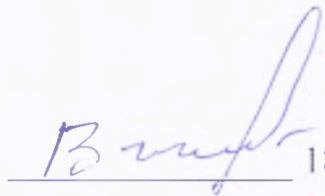
Робота успішно пройшла перевірку на наявність академічного плагіату. Відсоток оригінальності кваліфікаційної роботи за допомогою комплексу StrikePlagiarism складає 95,98 %

Висновки, оцінка кваліфікаційної роботи та пропозиції.

Отже, представлена кваліфікаційна робота є завершеним самостійним науковим дослідженням, яке має теоретичне і прикладне значення, відповідає вимогам, що висуваються до такого виду робіт, а її авторка заслуговує на позитивну оцінку – 86 В «добре».

Керівник кваліфікаційної роботи: доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту

Володимир КУЛІШОВ



18.05.2025 р.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 102 с., 2 рис., 9 табл., 3 додатка, 75 джерел.

Об'єктом дослідження є педагогічна майстерність викладача закладу вищої освіти.

Мета роботи – дослідити теоретичні та практичні аспекти формування педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти в сучасних умовах.

Методи дослідження. Для дослідження даної теми в роботі було використано такі методи, як: теоретичні методи для аналізу та узагальнення літератури з питань теоретичних засад щодо формування педагогічної майстерності викладача закладів вищої освіти; емпіричні методи для збирання та фіксування фактів, а саме: спостереження, анкетування, бесіда, інтерв'ю; педагогічний експеримент для оцінки ефективності розробленої методики формування педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти.

Актуальність теми даної кваліфікаційної роботи зумовлена низкою сучасних викликів, які постають перед системою вищої освіти України та світу. Формування педагогічної майстерності викладача визначили вибір теми кваліфікаційної роботи: «Педагогічна майстерність викладача закладу вищої освіти та шляхи її формування».

Під час виконання роботи було розглянуто теоретичні засади формування педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти, принципи та підходи, а також особливості формування педагогічної майстерності в освітньому процесі закладу вищої освіти. На основі теоретичного матеріалу було проаналізовано стан сформованості педагогічної майстерності викладачів в Уманському національному університеті садівництва та запропоновано рекомендації щодо підвищення ефективності формування педагогічної майстерності.

Отримані в кваліфікаційній роботі результати можуть бути використані керівництвом БІНПО в практичній діяльності і сприятимуть покращенню якості освіти.

Ключові слова: освітній процес, педагогічна майстерність, інноваційні технології, заклад вищої освіти.

ABSTRACT

Qualification work: 102 p., 2 fig., 9 tables, 3 appendices, 75 sources.

The object of the study is the pedagogical skills of a teacher of a higher education institution.

The purpose of the work is to investigate the theoretical and practical aspects of the formation of pedagogical skills of a teacher of a higher education institution in modern conditions.

Research methods. To study this topic, the following methods were used in the work: theoretical methods for analyzing and summarizing the literature on the theoretical foundations of the formation of pedagogical skills of a teacher of higher education institutions; empirical methods for collecting and recording facts, namely: observation, questionnaires, conversations, interviews; pedagogical experiment to assess the effectiveness of the developed methodology for the formation of pedagogical skills of a teacher of a higher education institution.

The relevance of the topic of this qualification work is due to a number of modern challenges facing the higher education system of Ukraine and the world. The formation of the teacher's pedagogical skills determined the choice of the topic of the qualification work: "Pedagogical skills of a teacher of a higher education institution and ways of its formation".

During the work, the theoretical foundations of the formation of pedagogical skills of a teacher of a higher education institution, principles and approaches, as well as the features of the formation of pedagogical skills in the educational process of a higher education institution were considered. Based on the theoretical material, the state of formation of pedagogical skills of teachers at the Uman National University of Horticulture was analyzed and recommendations were offered to increase the effectiveness of the formation of pedagogical skills.

The results obtained in the qualification work can be used by the management of BINPO in practical activities and will contribute to improving the quality of education.

Keywords: educational process, pedagogical skills, innovative technologies, higher education institution.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	13
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	17
1.1. Концептуальні засади педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти.....	17
1.2. Принципи та підходи до формування педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти.....	25
1.3. Особливості формування педагогічної майстерності в освітньому процесі закладу вищої освіти.....	33
Висновки до першого розділу.....	46
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА В УМАНЬСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ САДІВНИЦТВА.....	48
2.1. Стан сформованості педагогічної майстерності викладачів в Уманському національному університеті садівництва.....	48
2.2. Сучасні підходи до формування педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти.....	52
2.3. Інноваційні технології формуванні педагогічної майстерності викладача в Уманському національному університеті садівництва	59
Висновки до другого розділу.....	63
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА В УМАНЬСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ САДІВНИЦТВА.....	64
3.1. Загальні питання організації і проведення педагогічного експерименту.....	64
3.2. Практичні аспекти формування педагогічної майстерності викладача в Уманському національному університеті садівництва засобами цифрових технологій.....	67

3.3. Результати експериментального дослідження та система рекомендацій викладачам закладів вищої освіти з питань підвищення ефективності формування педагогічної майстерності.....	78
Висновки до третього розділу.....	82
ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	87
ДОДАТКИ.....	95

ВСТУП

Актуальність теми. В сучасній Україні відбувається формування нової системи освіти, що спрямовані на інтеграцію до світового освітнього простору. Процес реформування освітньої системи супроводжується істотними змінами в освітньому процесі. Перед закладами вищої освіти поставлені нові цілі та завдання, орієнтовані на досягнення високих стандартів освіти, основним напрямом діяльності має стати формування конкурентоспроможних фахівців, які б могли адаптуватися до швидко змінюваного світу.

В епоху інноваційних технологій пріоритетним джерелом структурованої передачі знань та незмінним носієм інформації є викладач, який повинен забезпечувати ефективну організацію освітнього процесу. Це викликає необхідність викладача постійно вдосконалювати і підвищувати свою професійну кваліфікацію.

В умовах сучасного розвитку освіти закладу вищої освіти необхідний викладач, який готовий до змін, здатний до саморозвитку та самовизначення в динамічному середовищі, відкритий до соціальних запитів у сфері освіти, а також готовий до самовдосконалення і якісної реалізації своїх знань, умінь і навичок у професійній діяльності.

Одним із складових вирішення основного завдання з підготовки конкурентоспроможних фахівців полягає у розвитку педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти та формування їх готовності до професійного саморозвитку та самовдосконалення.

Масштабність досліджуваного питання потребує аналізу розвитку педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти як багатоаспектного та складного процесу.

З урахуванням змін у суспільстві та освітніх технологіях, вивчення педагогічної майстерності залишається актуальним та важливим завданням для дослідників та практиків у сфері освіти.

Об'єктом дослідження є педагогічна майстерність викладача закладу вищої освіти.

Предметом дослідження є шляхи формування педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти.

Методологічні та теоретичні основи вивчення процесу формування педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти знайшли своє відображення у працях І. А. Зязюна, К. Д. Ушинського, Я. А. Коменського, А. С. Макаренка, О. А. Захаренка. Питання визначення сутності та змісту педагогічної майстерності розглядалися у дослідженнях Н. В. Кухарєва, А. І. Кузьмінського, А. І. Щербакова, О. А. Дубасенюк, Н. В. Кузьміної.

Наукові напрацювання, що стосуються підготовки науково-педагогічних кадрів, удосконалення їхньої кваліфікації та розвитку педагогічної майстерності в контексті вищої освіти, знайшли відображення в працях таких дослідників, як Н. П. Корогод, В. А. Семиченко, О. Е. Коваленко, В. М. Гриньова, К. В. Корсак, В. П. Косарєв, М. І. Романенко.

Мета роботи – дослідити теоретичні та практичні аспекти формування педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти в сучасних умовах.

Завдання:

- розкрити теоретичні засади формування педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти;
- дослідити організаційно-методичні засади формування педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти;
- проаналізувати сучасні підходи до формування педагогічної майстерності сучасного викладача;
- розробити та апробувати найбільш ефективні методи формування педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти;
- надати рекомендації викладачам щодо підвищення ефективності формування педагогічної майстерності.

Методи дослідження. Для дослідження даної теми в роботі було використано такі методи, як:

- теоретичні методи для аналізу та узагальнення літератури з питань теоретичних засад щодо формування педагогічної майстерності викладача закладів вищої освіти;
- емпіричні методи для збирання та фіксування фактів, а саме: спостереження, анкетування, бесіда, інтерв'ю;
- педагогічний експеримент для оцінки ефективності розробленої методики формування педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти.

Теоретичне значення роботи полягає в удосконаленні розуміння сутності педагогічної майстерності, основних принципах, підходах та особливостях щодо її формування в умовах закладу вищої освіти.

Зосереджуючи увагу на формуванні педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти, проаналізовано нові аспекти, які ще не були достатньо досліджені. Враховано вплив використання інноваційних технологій на сучасний освітній процес та розвиток педагогічної майстерності викладача.

Наукова новизна дослідження:

1. вперше розроблено цілісну модель формування педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти в умовах цифровізації освіти, яка поєднує акмеологічний, компетентнісний та інтерактивно-технологічний підходи;
2. уточнено сутність поняття «педагогічна майстерність викладача закладу вищої освіти» через призму сучасних освітніх трансформацій, акцентовано на її зв'язку з розвитком емоційного інтелекту, цифрових навичок та інноваційного мислення;
3. набули подальшого розвитку педагогічні умови та принципи формування майстерності викладача, зокрема у контексті цифровізації освітнього процесу;

4. удосконалено методичні підходи до професійної підготовки викладача шляхом впровадження елементів менторства.

Практична цінність отриманих результатів полягає у вивченні підходів до формування педагогічної майстерності викладачів вищої школи та у створенні дієвих рекомендацій щодо впровадження сучасних інноваційних методів у педагогічну діяльність.

Матеріали дослідження можуть стати основою для розробки навчально-методичних ресурсів для викладачів закладів вищої освіти, а також використовуватись у процесі викладання окремих навчальних дисциплін.

Апробація. Основні теоретичні та практичні положення дослідження було обговорено на IV Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Соціально-освітні домінанти професійної підготовки сучасного компетентного фахівця» (15 травня 2025 року, м. Біла Церква).

Структура. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів основної частини, висновків до кожного розділу, загальних висновків та списку використаних джерел, який містить 75 найменувань; основний текст викладено на 102 сторінках, який містить два рисунки та дев'ять таблиць.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1.1 Концептуальні засади педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти

Проблематика педагогічної майстерності завжди перебувала в центрі уваги провідних педагогів і психологів як вітчизняної, так і зарубіжної науки. Серед них варто згадати І. А. Зязюна, В. О. Сухомлинського, Я. А. Коменського, К. Д. Ушинського, А. Дістервега, А. С. Макаренка та інших. У науковій літературі висвітлюються аспекти професійної підготовки педагога, розглядаються умови становлення педагогічної майстерності та її структурні компоненти. Дослідники пропонують власні підходи до трактування цього складного феномену. Станом на сьогодні загальновизнаного визначення поняття «педагогічна майстерність» не існує. На основі аналізу вітчизняного й зарубіжного досвіду вона трактується як вищий щабель педагогічної діяльності, що проявляється у творчому підході викладача, його безперервному самовдосконаленні та майстерності у навчанні, вихованні й розвитку особистості [31].

Професійна діяльність викладача охоплює комплекс знань, умінь і здібностей, які формують основу його професійної компетентності як педагога, науковця та спеціаліста. Аналіз структури й змісту цієї інтегративної характеристики дозволяє виділити в системі підготовки викладачів закладів вищої освіти два тісно пов'язані виміри: професійний — який включає формування у майбутніх фахівців педагогічних компетентностей, необхідних для засвоєння та застосування професійних знань і навичок; та педагогічний — що відображає особистісне ставлення до педагогічної діяльності, до учасників освітнього процесу, здатність створювати ефективне освітнє середовище, вибудовувати партнерські,

діалогічні взаємини із здобувачами освіти, узгоджувати педагогічні дії з їхніми індивідуальними потребами, особливостями та інтересами, а також здійснювати цілеспрямоване самовдосконалення [56].

Ефективність організації освітнього процесу в закладі вищої освіти значною мірою визначається педагогічною позицією викладача, його світоглядними орієнтирами та переконаннями. У науково-педагогічних джерелах підкреслюється, що саме переконання викладача мають вирішальне значення в побудові освітнього процесу, часто перевершуючи за впливом навіть рівень його знань та вміння планувати й проводити навчальні заняття [11].

Індивідуальне розуміння сутності педагогічної діяльності, усвідомлення власної ролі, цілей і функцій здобувачів освіти, а також визначення пріоритетів у сфері вищої освіти безпосередньо впливають на вибір і реалізацію викладачем усіх складових освітнього процесу — від постановки мети, визначення мотивів і змісту навчання до організації пізнавальної діяльності студентів, забезпечення зворотного зв'язку та оцінювання результатів навчання.

Таким чином, у процесі професійної підготовки майбутніх викладачів вищої школи необхідно акцентувати увагу на глибокому осмисленні теоретико-методологічних основ організації освітнього процесу у закладі вищої освіти. Важливо не лише забезпечити засвоєння сучасних концептуальних підходів, а й створити умови для включення здобувачів освіти у продуктивне освітнє середовище, побудоване на цих підходах, а також ознайомити їх із дієвими моделями педагогічної практики.

Основу сучасної освітньої філософії становлять студентоцентризований (феноменологічний, особистісно орієнтований) і конструктивістський підходи, які перебувають у взаємозв'язку та взаємодоповнюють один одного. Студентоцентризм розглядається як ключовий принцип функціонування європейського простору вищої освіти, що передбачає переорієнтацію уваги з

діяльності викладача як носія знань на активну роль здобувача освіти як суб'єкта навчального процесу [10].

Вказана концепція орієнтована на формування вільної, самодостатньої та творчої особистості, яка з власної ініціативи, усвідомлено та відповідально опановує нові знання й навички, самостійно здійснює вибір і приймає рішення. У цьому контексті діяльність викладача закладу вищої освіти зосереджується насамперед на здобувачеві освіти - його особистому досвіді, когнітивному стилі та напрямі мислення, які суттєво впливають на процес засвоєння нових понять, теорій і способів діяльності. Здобувач освіти виступає не лише рівноправним партнером викладача, але й активним учасником освітнього процесу.

Конструктивістський підхід також має центровану на особистості орієнтацію та наголошує на тому, що знання не передаються в готовому вигляді, а конструюються самим здобувачем освіти в процесі активної навчально-пізнавальної діяльності. У результаті він формує власне, суб'єктивне бачення об'єктивної дійсності, надаючи науковій інформації індивідуального змісту. Ця інформація набуває особистісної значущості лише тоді, коли нові знання інтегруються з попереднім досвідом здобувача освіти [11].

Відповідно до підходу, який узгоджується з природою людського пізнання, знання не можуть бути повністю передані здобувачеві освіти або відтворені в готовому вигляді, оскільки формуються у процесі його власної пізнавальної діяльності.

У межах студентоцентрованого підходу відбувається трансформація соціальної ролі, функцій і позиції викладача в організації освітнього процесу. Незважаючи на збереження його важливої ролі, змінюється сам характер взаємодії з учасниками навчання, а також пріоритети в освітньому середовищі.

Основна увага викладача зосереджується не стільки на передаванні навчального матеріалу, скільки на створенні умов для різноманітних форм

навчально-пізнавальної активності. У цьому процесі здобувачі освіти виступають активними суб'єктами, які взаємодіють із навчальними об'єктами, самостійно аналізують, роблять висновки, приймають рішення та набувають особистісно значущого досвіду.

Основним завданням педагога є стимулювання та підтримка розвитку мислення здобувачів освіти, а також надання допомоги у подоланні суперечностей, що виникають у процесі пізнання. Таким чином, викладач несе відповідальність за створення таких умов освітнього середовища, у якому здобувачі освіти мають можливість не лише засвоювати знання, а й формувати особистісні цінності, здобувати практичний досвід у виконанні різних видів діяльності, а також розвивати навички міжособистісної взаємодії з викладачами та одногрупниками, зростаючи як повноцінні суб'єкти освітнього процесу.

Важливою функцією викладача є залучення кожного здобувача до активної участі в освітньому процесі не через примус, а шляхом створення захопливого, мотивуючого навчального простору. У межах студентоцентрованого підходу викладач виступає партнером у навчанні й виконує різні функціональні ролі: організатора, посередника, фасилітатора, наставника (коуча) тощо [8].

Отже, викладач спрямовує здобувачів освіти на усвідомлене визначення цілей навчально-пізнавальної діяльності на кожному з її етапів; сприяє глибшому розумінню змісту наукової інформації та значущості розумових і практичних дій, які вони виконують; створює умови для вільного висловлення власних поглядів і підтримує плюралізм думок; орієнтує студентів на критичне осмислення та оцінювання отриманих результатів і виконаних завдань; дбає про формування позитивного емоційного стану під час навчання, забезпечує психологічний комфорт і задоволення від освітнього процесу; регулярно узгоджує зі здобувачами мету, завдання, вимоги та власні педагогічні стратегії. За таких умов здобувачі освіти

активно включаються у навчальний процес і набувають відчуття особистої відповідальності за результати своєї пізнавальної діяльності.

Для ефективного засвоєння наукових понять і теорій у межах студентоцентрованої моделі навчання, зокрема конструктивістського підходу, особливе значення має організація освітнього процесу як форми когнітивної (інтелектуальної) активності.

Педагогічна майстерність визначається за такими критеріями: гуманістична спрямованість, наукова обґрунтованість, педагогічна доцільність, оптимальність у виборі засобів і методів, результативність, демократичний стиль взаємодії та здатність до творчості й інновацій [36].

У сучасній психолого-педагогічній літературі існує широкий спектр трактувань поняття «педагогічна майстерність», проте єдиного, загальноприйнятого визначення, яке б повною мірою розкривало його сутність і зміст, наразі немає. Так, наприклад, М. І. Дьяченко та Л. О. Кандибович визначають педагогічну майстерність як високий рівень професійної діяльності викладача, що проявляється у здатності творчо й ефективно вирішувати різноманітні педагогічні завдання та досягати поставлених цілей у навчально-виховному процесі [26].

Автори підкреслюють, що справжній майстер педагогічної справи - це фахівець високої культури, який досконало володіє предметом викладання, добре обізнаний у суміжних науках чи мистецтвах, має ґрунтовні знання з педагогіки, загальної, вікової й педагогічної психології та вміє ефективно застосовувати їх у навчально-виховній практиці. Окрім цього, він упевнено володіє методикою навчання і виховання, що, за Н. В. Кузьміною, виявляється насамперед у здатності навчати й виховувати, розуміючи закономірності цих процесів.

Аналіз наведеного визначення дозволяє виділити основні компоненти педагогічної майстерності:

1. високий рівень загальної культури й ерудиції;
2. глибоке, системне знання предметної галузі;

3. володіння знаннями у сфері педагогіки та психології і вміння застосовувати їх на практиці;
4. досконале володіння методикою навчання та виховання.

Водночас педагогічна майстерність не є вродженою якістю, а формується в процесі професійного становлення. Вона доступна кожному, хто щиро обрав учительську професію за покликанням [18].

В. О. Сластьонін розглядає педагогічну майстерність як найвищий вияв професійної орієнтації особистості, відзначаючи, що її основним критерієм є володіння узагальненими спеціальними вміннями [66].

Викладач, який досяг майстерності, здатен організувати освітній процес таким чином, щоб, з одного боку, максимально активізувати вже набуті вміння здобувачів освіти, а з іншого - сприяти їхньому поступовому розвитку шляхом накопичення різноманітного практичного досвіду [13].

У сучасній моделі підготовки педагогів обґрунтовано впроваджується компетентнісний підхід, що базується на кількох ключових положеннях:

- усвідомлення суті понять «професійна компетентність» і «професійне становлення» в контексті сучасної педагогічної діяльності;
- послідовна логіка формування професійної компетентності в процесі здобуття педагогічної освіти;
- аналіз динаміки професійного зростання здобувачів освіти в межах їхнього становлення як майбутніх фахівців [50].

І. А. Зязюн, спираючись на сутнісні характеристики професійної компетентності, розробив цілісну систему діагностики професійного становлення майбутніх викладачів, яка зосереджується на виявленні узагальнених професійних умінь, а також здатності до самооцінювання та врахування індивідуальних освітніх потреб.

Запровадження цієї системи стало можливим у межах багаторівневої педагогічної освіти, зокрема завдяки побудові кожним здобувачем індивідуальної внутрішньо-професійної освітньої траєкторії, яка забезпечує ціннісне та цільове самовизначення.

Професійне становлення викладача, за І. А. Зязюном, розглядається як процес, що пов'язаний з послідовним проходженням етапів освітньої програми. Кожен етап - орієнтаційний, теоретико-методологічний і діяльнісний - має чітко визначені цільові орієнтири. У цьому контексті цикл загальнопрофесійних дисциплін представлений курсами, що виконують відповідно орієнтаційну, пізнавальну (теоретико-методологічну) та діяльнісну функції [18].

Таким чином, рівень педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти є одним із ключових чинників, що визначає ефективність освітнього процесу, впливає на успішність навчання здобувачів освіти, а також сприяє їхньому особистісному розвитку. Формування педагогічної майстерності безпосередньо пов'язане з внутрішньою мотивацією викладача, його самооцінкою, професійною відповідальністю та особистісними якостями. Сам факт володіння предметними знаннями або наявність системи психолого-педагогічної підготовки ще не гарантує справжньої майстерності.

Справжнім майстром педагогічної справи стає той, хто свідомо прагне до професійного зростання, рефлексує власну діяльність, постійно працює над собою. Як підкреслював К. Д. Ушинський, «передається думка, виведена з досвіду, але не сам досвід» [18], що ще раз наголошує на важливості особистісного осмислення практики.

Сучасні соціальні трансформації й оновлення системи освіти висувають до викладача нові, підвищені вимоги. Його професійна діяльність є складною, динамічною й часто непередбачуваною. Викладач повинен не лише реалізовувати заплановані навчально-виховні заходи, а й бути готовим до прийняття оперативних рішень у неформальних ситуаціях взаємодії з учасниками освітнього процесу - здобувачами освіти, їхніми батьками, колегами.

Саме особистість викладача, його компетентність, гнучкість і готовність до професійної взаємодії визначають якість реалізації освітніх програм і надання освітніх послуг [20].

У контексті постійного професійного вдосконалення викладач має виступати одночасно як науковець, педагог, психолог, технолог, організатор та митцева особистість. Сучасному суспільству потрібен викладач, який здатен поєднувати традиційні методики з інноваційним підходом, працюючи у творчому пошуку, відкритому до змін і нових ідей [63].

Отже, педагогічна підготовка викладача закладу вищої освіти в умовах сучасних викликів передбачає, насамперед, формування його педагогічної позиції, яка спирається на глибоке розуміння концептуальних основ функціонування вищої освіти. Важливо також створити ефективне освітнє середовище, побудоване на цих засадах, яке дає змогу майбутнім викладачам долучитися до позитивних зразків педагогічної діяльності та переймати відповідні моделі професійної поведінки.

Ключовим концептуальним орієнтиром в організації освітнього процесу у вищій школі виступає студентоцентризований підхід, який визнаний основоположним принципом Європейського простору вищої освіти. У цьому контексті здобувач освіти розглядається як активний учасник навчального процесу та повноцінний партнер викладача. Хоча педагог і зберігає провідну роль у навчанні, він уже не виступає єдиним джерелом знань, а несе відповідальність за створення умов, у яких здобувач має можливість вільно висловлювати власну думку, робити свідомий вибір і приймати самостійні рішення [40].

До провідних концептуальних засад студентоцентрованого навчання належать: організація освітнього процесу як інтелектуальної діяльності здобувачів на основі застосування когнітивних стратегій і механізмів, а також побудова навчальної взаємодії на принципах суб'єкт-суб'єктного діалогу між викладачем і здобувачем освіти.

1.2. Принципи та підходи до формування педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти

Суть педагогічної майстерності полягає в особистості викладача, його професійній позиції, здатності до прояву творчої ініціативи, що базується на сформованій системі цінностей.

Педагогічна майстерність передусім проявляється у високому рівні культури організації, управління, виховання, трудової, ігрової та громадської діяльності викладача, який володіє якостями творчої особистості. Це дає змогу ефективно вирішувати освітні завдання у співпраці із здобувачами освіти, на засадах взаєморозуміння, співтворчості та партнерства, з урахуванням рівня розвитку, інтересів, вихованості й психологічних особливостей кожного студента [59].

До основних критеріїв педагогічної майстерності викладача належать такі риси його професійної діяльності, як гуманістична орієнтація, наукова обґрунтованість, педагогічна доцільність, ефективність, демократичність, інноваційність, креативність й оригінальність. Основа педагогічної майстерності - це високий рівень фахової підготовки викладача, його загальна культура та професійно-педагогічний досвід [41].

Однією з ключових передумов формування педагогічної майстерності є гуманістична орієнтація викладача, а також наявність професійно значущих особистісних якостей. Прояв майстерності виявляється у здатності успішно вирішувати педагогічні завдання та забезпечувати ефективну організацію освітнього процесу.

У центрі педагогічної майстерності - ті особистісні характеристики викладача, які слугують джерелом його професійної активності й сприяють досягненню результативності. Майстерність формується не лише на основі володіння спеціальними знаннями та навичками, а й завдяки інтеграції особистісних рис, професійної позиції та здатності до творчого підходу в педагогічній діяльності.

Педагогічна майстерність - це найвищий рівень реалізації професійної діяльності, який передбачає активне проявлення творчого потенціалу особистості викладача. Її становлення відбувається поступово, поетапно, шляхом переходу від початкових рівнів професійного розвитку до більш високих, якісно нових.

Витоки майстерності лежать у комплексі особистісних рис, що забезпечують здатність до саморегуляції, самоорганізації й глибокої рефлексії. Майстерність також виявляється в умінні заглиблюватися у власний внутрішній світ, критично осмислювати власні вчинки, будувати конструктивні стосунки з оточенням, розуміти себе й водночас - сприймати ставлення до себе з боку інших людей, розуміти їхні очікування та реакції [80].

Елементарний рівень педагогічної майстерності передбачає наявність лише окремих професійно значущих якостей. На цьому етапі викладач здебільшого орієнтується на досвід колег-майстрів. Якщо ж він обмежується лише використанням методичних зразків, отриманих під час навчання або з літературних джерел, а також спостережень за відкритими заняттями, його діяльність набуває формального характеру - викладач стає репродуктором чужих ідей, часто відтворюючи їх без належного осмислення. Незважаючи на володіння предметним змістом, на цьому рівні зазвичай бракує спрямованості на розвиток здобувачів освіти, а також умінь організації ефективного діалогу, що призводить до низької результативності професійної діяльності.

Базовий рівень передбачає засвоєння викладачем основ педагогічної майстерності. Це, зокрема, гуманістична орієнтація, налагодження доброзичливих стосунків зі здобувачами освіти та колегами, володіння навчальним матеріалом і здатність методично правильно будувати освітній процес.

Досконалий рівень характеризується цілеспрямованістю професійних дій викладача, їх високою якістю, умінням встановлювати продуктивну

комунікацію, планувати та організовувати освітню діяльність із перспективою особистісного розвитку здобувачів. Також важливою ознакою цього рівня є здатність до самокритики, рефлексії над власною діяльністю, виявлення сильних і слабких сторін у професійній практиці.

Найвищий - творчий рівень педагогічної майстерності - визначається активною ініціативністю, креативністю викладача, його здатністю генерувати нові ідеї, відходити від шаблонів і швидко реагувати на нестандартні педагогічні ситуації. У його роботі помітна оригінальність, рефлексивна гнучкість, вміння бачити проблему в цілому та концентруватися на ключових моментах. На цьому етапі виразно проявляється індивідуальний стиль професійної діяльності [75].

Отже, педагогічна майстерність викладача закладу вищої освіти - це інтегративна характеристика особистості, яка формується на основі психолого-педагогічної підготовки та виявляється у здатності ефективно вирішувати професійні завдання освітнього процесу. З урахуванням викладеного можна дійти висновку, що педагогічна майстерність є складним, багатокomпонентним утворенням, що має внутрішню структуру та включає низку взаємопов'язаних складників.

Структурні компоненти педагогічної майстерності викладача:

- Професійна компетентність - це знання педагогіки, психології, логіки, методичних принципів навчання й виховання, специфіки навчального предмета, а також індивідуальних особливостей здобувачів освіти. Вона охоплює комунікативні вміння, здатність чітко та доступно викладати матеріал, вести професійний діалог, керувати дискусією, використовувати візуальні засоби навчання та цифрові технології, аналізувати й оцінювати рівень засвоєння знань.
- Особистісні якості - це світоглядна культура, високі моральні орієнтири, широка ерудиція, духовність, емоційна стабільність, витримка, оптимізм, чуйність, доброзичливість і толерантність.

- Педагогічна техніка - сукупність умінь і навичок, що забезпечують результативність педагогічної діяльності. Сюди належать міміка, жести, культура мовлення, техніка комунікації, самоконтроль емоцій і поведінки.
- Педагогічний такт - здатність добирати відповідний стиль і форму спілкування зі здобувачами освіти, колегами, з урахуванням ситуації та особистісних особливостей.
- Педагогічна творчість - уміння знаходити оригінальні рішення освітніх завдань, варіювати форми й методи взаємодії залежно від конкретної педагогічної ситуації, відходити від шаблонів на користь індивідуалізованих підходів.
- Гуманістична спрямованість - одна з провідних характеристик майстерності, яка відображає ціннісну орієнтацію на особистість здобувача, дотримання морально-етичних норм і принципів, орієнтацію на розвиток внутрішнього світу людини.
- Культура мовлення - здатність точно, емоційно й виразно формулювати думки, ефективно комунікувати, адже через мовлення реалізується більшість педагогічних завдань.
- Педагогічні здібності - індивідуально-психологічні якості, що забезпечують успішність педагогічної діяльності, включаючи спостережливість, креативність, емпатію, педагогічну уяву та інші.

Професійна компетентність є основою педагогічної майстерності викладача. Вона включає в себе глибокі знання, уміння та навички, що охоплюють різні рівні професійної діяльності - методичний, теоретичний і практичний. До її змісту належить також знання основ психології та педагогіки, володіння методикою організації навчально-виховного процесу та здатність ефективно її застосовувати.

Поняття «професійна компетентність педагога» трактується як сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують якісне здійснення педагогічної діяльності, ефективне педагогічне спілкування та відображають

зрілість особистості викладача як носія педагогічних цінностей, ідеалів та свідомості. Підкреслюючи важливість фахової компетентності, А. С. Макаренко зазначав: «Учні вибачають вчителю і суворість, і різкість, але не вибачають поганого знання своєї справи» [16].

У межах загальнопедагогічної підготовки виділяють такі ключові елементи професійних знань:

- засвоєння фундаментальних ідей, концепцій, законів і закономірностей, що регулюють педагогічні явища;
- знання провідних педагогічних теорій, категорій і понять;
- ознайомлення з базовими педагогічними фактами;
- практичні знання з методики навчання й виховання [77].

Професійна компетентність викладача відображає інтеграцію його теоретичної обізнаності та практичної готовності у структурі особистості й виступає основним показником рівня професіоналізму. Її зміст визначається освітньо-кваліфікаційною характеристикою, яка функціонує як нормативна модель компетентного педагога, включаючи науково обґрунтовану систему знань, умінь і навичок, що відповідають певній спеціальності [24].

Освітньо-кваліфікаційна характеристика викладача є, по суті, узагальненим переліком вимог до рівня його теоретичної підготовки та практичного досвіду.

Педагогічні вміння розглядаються як система дій, частина яких автоматизована (тобто перетворена в навички), що ґрунтуються на теоретичних знаннях та спрямовані на реалізацію завдань розвитку гармонійної особистості. Такий підхід акцентує на провідній ролі теоретичної підготовки у формуванні практичної готовності викладача, засвідчує єдність теорії та практики в педагогічній діяльності, а також багаторівневий характер педагогічних умінь - від простого відтворення до творчого застосування, із перспективою постійного вдосконалення [68].

Теоретична підготовленість викладача часто інтерпретується як сукупність психолого-педагогічних і спеціальних знань та умінь. Проте

набуття знань не повинно бути самоціллю. Якщо знання не систематизовані й не використовуються в практиці, вони залишаються формальними й неефективними. Отже, важливо звертатися до конкретних форм реалізації теоретичної готовності у практичній діяльності.

Одним з ключових критеріїв педагогічної майстерності є сформованість аналітичного мислення, що проявляється в здатності узагальнювати та критично осмислювати педагогічні явища. Це інтегроване вміння включає:

- уміння виокремлювати елементи педагогічного явища (наприклад, умови, причини, мотиви, засоби, форми прояву тощо);
- здатність розглядати окремі компоненти у взаємозв'язку з цілим і з основними аспектами явища;
- уміння знаходити відповідні ідеї, висновки та закономірності в теорії навчання і виховання, які відповідають логіці аналізованого явища;
- здатність адекватно діагностувати педагогічні ситуації;
- уміння визначити основну проблему і підібрати ефективні засоби її розв'язання [23].

Науково обґрунтоване педагогічне прогнозування базується на глибокому розумінні закономірностей педагогічного процесу, а також знанні особливостей вікового та індивідуального розвитку здобувачів освіти [47].

Рефлексивні вміння відіграють важливу роль у контрольно-оцінювальній діяльності викладача, яка спрямована на самоаналіз. Найчастіше така діяльність асоціюється з завершальним етапом педагогічного циклу, коли відбувається осмислення результатів освітньої взаємодії та підбиття підсумків.

Організаторська функція викладача передбачає активне залучення здобувачів освіти до різних форм діяльності, а також управління діяльністю навчального колективу, що трансформує його з об'єкта виховного впливу на суб'єкта власного розвитку. До загальнопедагогічних організаторських умінь належать:

Мобілізаційні вміння, що полягають у здатності викликати інтерес до навчання, формувати в здобувачів потребу в знаннях, організовувати навчальну діяльність на основі сучасних підходів до освітнього процесу.

Інформаційні вміння, які охоплюють не лише вміння дохідливо передавати навчальну інформацію, а й здатність здобувати її з різних джерел (у тому числі цифрових), аналізувати, адаптувати та трансформувати з урахуванням дидактичних завдань.

У «Педагогічній енциклопедії» термін «педагогічна техніка» визначається як сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне використання обраних педагогом методів впливу - як індивідуально, так і в роботі з колективом [9].

У сучасній педагогічній науці «педагогічна техніка» розглядається як система професійних умінь і прийомів, що дозволяє викладачеві максимально ефективно досягати поставлених цілей, творчо проявляти себе в професійній діяльності, впливати на здобувачів освіти та підтримувати оптимальний рівень взаємодії в різноманітних педагогічних ситуаціях [48].

Практичний досвід свідчить про те, що як молоді, так і досвідчені педагоги можуть допускати помилки у використанні педагогічної техніки, що негативно впливає на якість освітнього процесу. Серед типових помилок - труднощі в комунікації зі здобувачами освіти, невміння адекватно реагувати на емоційні ситуації (стримувати або, навпаки, проявляти емоції), подолання невпевненості, а також неусвідомлений вибір жестів чи пози, які не відповідають контексту спілкування [65].

Основні проблемні аспекти педагогічної техніки можна умовно згрупувати за такими напрямками:

1. Мовленнєві недоліки: одноманітність, емоційна «плоскість», нечітка дикція, відсутність виразності.
2. Мовленнєва техніка: включає правильність граматичного оформлення, виразність, емоційність, образність, володіння голосом (його

тембр, сила, інтонаційне розмаїття), чітку дикцію та оптимальний темп мовлення.

3. Техніка зовнішнього вигляду: уміння демонструвати впевненість, врівноваженість і доброзичливість через поставу, міміку, пантоміміку, охайний зовнішній вигляд і відповідний стиль одягу.

4. Комунікативна техніка: здатність уважно слухати, ставити змістовні запитання, аналізувати відповіді, виявляти спостережливість, розуміти співрозмовника, встановлювати контакт із аудиторією, передавати власне ставлення до предмета обговорення, захоплювати слухачів і тримати увагу.

5. Психотехніка: навички управління емоційним станом - створення відповідного емоційного фону, зняття напруги, подолання тривожності, мобілізація внутрішніх ресурсів, самоконтроль у стресових ситуаціях, здатність до перевтілення та ігрових форм взаємодії [22].

Ефективне застосування як традиційних, так і сучасних форм, прийомів і методів педагогічної техніки дає змогу викладачу глибше розкривати свій творчий потенціал, досягати високих результатів у педагогічній діяльності. Наявність певних алгоритмів чи моделей педагогічної взаємодії не виключає потреби в педагогічній гнучкості, здатності адаптуватися до змінних умов навчального процесу та потреб здобувачів освіти.

Отже, педагогічна майстерність формується в межах конкретних умов професійно-педагогічної діяльності та визначається змістовими орієнтирами, які лежать в основі педагогічних дій. Вона проявляється у здатності викладача адекватно реагувати на педагогічні ситуації, ефективно розв'язувати професійні завдання, застосовувати відповідні засоби впливу й володіти прийомами педагогічної техніки. Педагогічна дія, поведінка й техніка в контексті культури, як прояв педагогічної майстерності, не зводяться лише до технологічних умінь чи вправності. Вони включають глибокий змістовий, соціальний вимір і розташовуються на перетині відтворення та творчості, засобів реалізації та педагогічного задуму, традицій

і новацій, стандартних функцій і особистісного вияву, логіки і емоційності, технічного й ціннісного змісту.

Суттєвим елементом педагогічної майстерності є також культура мовлення. Аналітичний аналіз джерел свідчить, що в сучасній науковій та навчальній літературі термін "мовленнєва культура" трактується як у вузькому сенсі - дотримання мовних норм (точність, чіткість, доречність, багатство тощо), так і в широкому - як риторична культура мовленнєвої діяльності, яка базується на функціонально-комунікативній доцільності. Таким чином, можна зробити висновок, що педагогічна майстерність проявляється не лише у професійному виконанні освітніх функцій, а й у здатності реалізовувати педагогічну діяльність у відповідності до культурних цінностей - на високому рівні професіоналізму, з акцентом на інтеграцію, соціальну відповідальність, саморегуляцію, індивідуалізацію та неперервний розвиток.

1.3. Особливості формування педагогічної майстерності в освітньому процесі закладу вищої освіти

Під педагогічною майстерністю розуміється інтегрований комплекс особистісних якостей, що забезпечують високий рівень самоорганізації професійної діяльності викладача.

Основні характеристики поняття «педагогічна майстерність» можна охарактеризувати за трьома напрямками:

- за результатами діяльності - як здатність організувати ефективний освітній процес і забезпечити високий рівень активності здобувачів освіти;
- за психологічними механізмами - як прояв творчого потенціалу викладача, що стимулює розвиток творчості у здобувачів освіти;
- за внутрішніми характеристиками особистості - як сукупність індивідуальних рис, що сприяють саморегуляції і професійному зростанню викладача [38].

Педагогічна компетентність, як прояв професіоналізму, є ключовим показником педагогічної майстерності викладача. Вона являє собою синтез особистісного досвіду, теоретичної підготовки, практичних навичок та важливих якостей, необхідних для успішного здійснення освітньої діяльності. Цю компетентність можна представити як тривимірну структуру:

- професійно-змістовий компонент, що охоплює глибокі теоретичні знання, зокрема з акмеології та суміжних наук;
- професійно-діяльнісний компонент, який охоплює систему перевірених практичних дій і методів, що забезпечують ефективність навчання й виховання;
- професійно-особистісний компонент, що включає особистісні якості викладача, які визначають його педагогічну позицію і професійну мотивацію [31].

В умовах реформування системи вищої освіти та актуалізації європейських стандартів зростає значення ролі викладача як ключової фігури освітнього процесу. Це, у свою чергу, підсилює необхідність постійного розвитку його педагогічної майстерності з урахуванням сучасних тенденцій освітньої політики, специфіки педагогічної діяльності, підвищення вимог до професійної підготовки та безперервного удосконалення кваліфікації.

Професійна компетентність педагога визначається як сукупність особистісних ресурсів викладача, що забезпечують його здатність самостійно та ефективно реалізовувати цілі освітнього процесу. Для досягнення цього рівня необхідне не лише знання педагогічної теорії, а й уміння впроваджувати її у практичну діяльність [54].

Рівень професійної компетентності педагога визначається його знаннями, уміннями, досвідом. Бути компетентним - означає вміти мобілізувати ці ресурси у конкретних педагогічних ситуаціях. Проте компетентність потребує постійного вдосконалення. Вона є інтеграцією теоретичної підготовки, практичного досвіду та особистісної зрілості, що відображає загальний рівень професіоналізму. Сучасний підхід до розуміння

педагогічної компетентності тісно пов'язаний із концепцією безперервної освіти та постійного професійного зростання педагога [67].

Основні напрями підвищення професійної компетентності викладача:

1. Формування методичного середовища та професійної взаємодії - участь у спільних творчих і науково-дослідних проєктах, тренінгах, методичних об'єднаннях, дебатах, обговореннях проблем, педагогічних форумах, підготовка та публікація авторських матеріалів [37].

2. Безперервний професійний розвиток, як вимагає стаття 18 Закону України «Про освіту», передбачає систематичне вдосконалення фахових знань і навичок протягом усієї професійної діяльності, що відповідає принципу навчання впродовж життя [12].

Викладач, який прагне підвищити якість своєї педагогічної діяльності, повинен бути в постійному стані професійного пошуку та інноваційного експериментування. До важливих практик належать:

- участь у науково-методичних семінарах, розробка навчальних матеріалів, конкурсах педагогічної майстерності;
- здійснення самоосвіти, планування індивідуального професійного розвитку;
- системна робота над методичною темою, формування портфоліо з методичних знахідок, дидактичних матеріалів, кращих практик;
- вдосконалення стилю спілкування з аудиторією, розвиток індивідуального педагогічного стилю [62].

3. Рефлексія та самоаналіз - невід'ємні компоненти професійного зростання в умовах інформаційного суспільства. Педагог повинен розвивати здатність до осмислення своєї діяльності, виявлення її сенсів та перспектив. Важливо виходити за межі рутинного виконання завдань і діяти на рівні усвідомленої діяльності, де мета формується у відповідності до цінностей та індивідуального бачення.

У цьому контексті особливу роль відіграє розвиток теоретичного мислення, комунікативних, креативних і рефлексивних здібностей, що

дозволяють педагогу активно реалізовувати себе в освітньому процесі. Саморозвиток, самоосвіта, саморефлексія - базові компоненти особистісно орієнтованої освітньої парадигми, яка створює умови для повної реалізації потенціалу кожного викладача й формування рефлексивних компетентностей у здобувачів освіти.

Рефлексія професійної діяльності викладача є ключовим механізмом професійного самовдосконалення. Через об'єктивний самоаналіз педагог має можливість прийти до глибшого розуміння власної професійної реалізації. Однією з ефективних форм такого самоаналізу є ведення щоденника рефлексії, у якому викладач у приватній, індивідуальній формі осмислює власний досвід, оцінює види своєї діяльності, аналізує успіхи та труднощі, формулює нові творчі ідеї, визначає комунікативну стратегію уроку, планує подальші кроки для вдосконалення освітнього процесу [32].

Готовність до інноваційної діяльності та орієнтація на сучасні освітні технології вимагає від педагога таких дій:

- впровадження в освітню практику актуальних науково-методичних підходів і технологій, спрямованих на підвищення ефективності навчання;
- проектування навчального процесу з урахуванням конкретних дидактичних цілей та очікуваних результатів;
- методичний супровід освітньої діяльності через розробку авторських програм, факультативів, спецкурсів;
- використання інтегрованих підходів, зокрема міжпредметних зв'язків;
- постійне оновлення арсеналу методичних прийомів, зокрема залучення інноваційних форм проведення занять;
- створення умов для творчої педагогічної взаємодії, адже саме у творчому контексті реалізується найвищий рівень педагогічної майстерності [74].

Інтерактивне навчання передбачає активну і безперервну взаємодію всіх учасників освітнього процесу. Завдяки спільному аналізу дій, викладачі

та здобувачі освіти можуть коригувати свою поведінку, глибше усвідомлювати навчальний матеріал і формувати важливі міжособистісні та когнітивні компетентності, зокрема soft skills.

Ці технології ґрунтуються на особистісно-діяльнісному підході та передбачають застосування як неситуативних методів (діалог, дискусія), так і ситуативних (рольові й ділові ігри, аналіз і моделювання педагогічних ситуацій тощо). У процесі інтерактивного навчання створюються умови для колективного, групового або парного навчання, в якому викладач і здобувач виступають рівноправними суб'єктами навчального процесу. Роль викладача змінюється - він стає фасилітатором, консультантом, організатором пізнавальної діяльності [39].

У такій освітній взаємодії здобувачі розвивають здатність до:

- аналізу проблемних ситуацій;
- виявлення суперечностей і альтернатив;
- аргументованого висловлення позицій;
- прийняття зважених рішень;
- участі у дискусіях, побудови конструктивного діалогу;
- моделювання соціальних взаємодій;
- вдосконалення комунікативних навичок;
- уникнення конфліктів та знаходження компромісів;
- розвитку навичок проєктної роботи, самостійної творчої діяльності, рефлексії.

Характеристика інтерактивних методів навчання за Ягодніковою В.В. наведено в таблиці 1.3.1 [75].

Таблиця 1.3.1.

Характеристика інтерактивних методів навчання

Визначення методу	Переваги та недоліки
Мозковий штурм - це імпровізаційний метод колективного	Переваги: • Високий рівень залучення здобувачів

генерування та добору нестандартних, креативних ідей під керівництвом викладача. Його мета полягає в розвитку здатності здобувачів освіти до пошуку рішень у проблемних ситуаціях, стимулюванні креативного мислення, удосконаленні комунікативних умінь і навичок командної взаємодії, а також у зростанні інтересу до навчального процесу.	освіти; • Реальні, практично орієнтовані результати; • Формування досвіду творчої взаємодії; • Акцент на вирішення прикладних проблем; • Сприяння розвитку особистісних і комунікативних навичок. Недоліки: • Оптимальний розмір груп (від 5 до 7 осіб) — занадто великі чи маленькі групи знижують ефективність; • Педагог має володіти високим рівнем фасилітаційної майстерності для координації обговорень; • Результати можуть варіюватися за якістю через різний рівень підготовки учасників.
Аналіз конкретного випадку - це процес розгляду і обговорення реальної або умовної, але максимально наближеної до дійсності ситуації, події чи явища. Його основна мета - формування навичок вирішення проблем, ухвалення обґрунтованих рішень, встановлення зв'язку між теоретичними знаннями та практичною діяльністю, а також розвиток умінь працювати в команді й будувати ефективні міжособистісні стосунки.	Переваги: • Високий ступінь наближеності до реальних умов; • Сприяє формуванню навичок самостійного навчання; • Стимулює активну групову взаємодію; • Сприяє взаємному навчанню учасників; • Дає можливість аналізувати ситуацію з різних позицій; • Розвиває уміння обирати найкращий варіант рішення; • Забезпечує практичне застосування

	теорії; • Сприяє розвитку особистісних і професійних компетентностей. Обмеження: • Потребує часу на створення якісного кейсу; • Швидка застарілість ситуацій, необхідність їх оновлення; • Існує ризик невідповідності кейсу програмним вимогам або очікуванням аудиторії.
Групова дискусія - це форма комунікації між учасниками освітнього процесу в парах або малих групах у межах певної навчальної ситуації. Вона може виступати як самостійна методика або бути частиною круглого столу, аналізу ситуацій чи інших інтерактивних методів. Її мета - поглиблення розуміння теоретичних положень, розвиток навичок вирішення проблем, формування вмій стратегічного мислення, планування дій та ведення обговорення відповідно до поставлених освітніх завдань.	Переваги: • Сприяє уточненню й перевірці попередніх знань, гіпотез; • Забезпечує ефективний обмін досвідом між учасниками; • Активізує залучення здобувачів освіти до освітнього процесу; • Розвиває навички конструктивного діалогу та комунікації. Недоліки: • Може спостерігатися нерівномірне залучення учасників до обговорення; • Існує ймовірність, що дискусія відійде від поставлених навчальних завдань або цілей.
Рольова гра - це метод активного навчання, під час якого здобувачі освіти виконують задані ролі в умовах, що моделюють реальні ситуації. Вона може мати як чітко окреслений сценарій, так і проводитись у форматі імпровізації.	Переваги: • Забезпечують ефективне відпрацювання професійних дій, моделюючи конфліктні або складні ситуації; • Допомагають закріпити теоретичні

Основна мета полягає у формуванні моделей поведінки в умовах конфлікту чи стресу, розвитку адаптивних стратегій, удосконаленні міжособистісного та професійного спілкування, а також у розкритті емоційної складової професійної діяльності.	знання через практичне застосування; • Виявляють поведінкові особливості учасників; • Формують навички швидкого прийняття рішень; • Активізують навчання через дії; • Драматичні елементи посилюють емоційну залученість і сприяють глибшому засвоєнню; • Стають інструментом трансформації переконань і позицій. Недоліки: • Вимагають ретельної підготовки учасників; • Потребують сценарної точності та чіткого продумування постановки; • Є ризик надмірної штучності ситуацій; • Підготовка і проведення є часозатратними; • Потрібно враховувати психологічні особливості учасників-«акторів».
Форум - це нестандартна форма організації дискусії, яка передбачає вільне висловлення думок усіх учасників без суворих часових обмежень, за умови, що промовець здатен утримувати інтерес слухачів. Такий формат спрямований на розвиток комунікативних навичок, стимулювання креативного обговорення актуальних питань та формування вмінь конструктивно вирішувати конфліктні	Переваги: • Активізує креативність учасників; • Забезпечує залучення всієї аудиторії до процесу обговорення; • Створює комфортну та неформальну атмосферу для вільного висловлювання думок; • Стає дієвим інструментом у розв’язанні конфліктів шляхом обміну позиціями. Недоліки:

ситуації.	• Необхідна ретельна підготовка та достатньо часу на реалізацію; • Існує ризик отримання результатів, які не повністю відповідають поставленим навчальним цілям.
Ділова гра - це форма моделювання реальних виробничих чи управлінських ситуацій, що передбачає командну взаємодію, змагальність і розподіл ролей між учасниками. Її основна мета — розвиток практичних професійних і особистісних компетентностей, відпрацювання навичок прийняття рішень та формування ефективної командної взаємодії.	Переваги: • Забезпечує візуалізацію навчального процесу та його результатів (особливо актуально при вивченні інноваційних технологій); • Сприяє розвитку навичок ефективної комунікації; • Дозволяє опанувати практичні дії та прийняття рішень у змодельованих умовах; • Активізує творче мислення учасників; • Дає змогу здійснювати об'єктивне оцінювання з обов'язковим зворотним зв'язком; • Реалізує принцип «навчання через дію»; • Відображає взаємозв'язок між окремими процесами й функціями в організаціях. Недоліки: • Потребує значних ресурсів та часу на підготовку сценарію і модерацію процесу; • Існує ймовірність втрати фокусу на навчальній меті.
Моделювання - це спосіб візуального представлення систем,	Переваги : • Є універсальним інструментом для

процесів чи конструкцій за допомогою макетів, графічних схем або комп'ютерних програм. Такий метод дає змогу досліджувати структури, аналізувати функціональні взаємозв'язки та прогнозувати результати. Мета - глибше опанування професійних процесів, проведення кількісного аналізу, стимулювання особистісного зростання, а також застосування інженерних і технологічних концепцій для розробки інноваційних рішень.	аналізу та візуалізації; • Сприяє впорядкованому обговоренню складних питань; • Дозволяє розглядати проблему під різними кутами зору; • Активізує пізнавальну діяльність і зацікавленість здобувачів освіти. Недоліки: • Може призвести до надто спрощеного уявлення об'єкта, що знижує глибину аналізу; • Вимагає володіння спеціальними навичками з розробки та представлення моделей.
Групові проєкти - це форма спільної діяльності, що передбачає колективне дослідження, аналіз і розв'язання актуальної проблеми, значущої для учасників. Кінцева мета — досягнення практичного результату, що має реальну цінність. Завдяки цьому методу розвиваються навички критичного мислення, командної взаємодії, самостійного ухвалення рішень, а також стимулюється особистісне зростання та творча активність.	Переваги методу: • Забезпечує активну участь здобувачів освіти в навчальному процесі; • Ефективний з точки зору економії навчального часу; • Сприяє розвитку креативного мислення; • Є дієвим інструментом для аналізу ситуацій, вирішення задач і прийняття рішень. Недоліки: • У разі надмірного використання може перетворитися на формальність, втрачаючи свою інноваційну привабливість і мотиваційний потенціал.
Методи кооперативного навчання - це форма організації освітнього	Переваги: • Підвищення рівня залученості та

процесу, за якої здобувачі освіти працюють у малих групах (від 2 до 7 осіб), спільно розв'язуючи завдання, вивчаючи або закріплюючи новий матеріал. Така взаємодія сприяє глибшому засвоєнню знань, розвитку критичного й креативного мислення, вдосконаленню комунікативних і соціальних навичок, а також ефективній реалізації проєктної діяльності.	зацікавленості здобувачів освіти у навчальному процесі; • Ефективне засвоєння навчального матеріалу; • Сприяння розвитку особистісних рис і соціальної зрілості; • Формування та вдосконалення командних навичок. Недоліки: • Необхідність попередньої організаційної підготовки, зокрема ретельного формування малих груп; • Вимагає більше часу на реалізацію, ніж традиційні (пасивні) форми навчання.
---	--

Серед актуальних інтерактивних освітніх технологій, що активно впроваджуються у педагогічну практику, варто виокремити такі напрями:

1. Віртуальні освітні середовища - це організація навчання у форматі віртуальних класів, де студенти мають змогу взаємодіяти, обговорювати навчальний матеріал і вирішувати завдання онлайн. Сюди також належить використання віртуальної реальності для моделювання навчальних ситуацій та розвитку управлінських і комунікативних навичок.

2. Інтерактивні відеоуроки - навчальні матеріали, які дозволяють здобувачам освіти безпосередньо взаємодіяти з контентом: зупиняти відео, відповідати на запитання, проходити вбудовані тести. Такі уроки підвищують рівень залученості та активності студентів.

3. Мультимедійні засоби навчання - включають ілюстрації, анімації, відеофрагменти та інші візуальні матеріали, що допомагають пояснити складні поняття більш наочно й ефективно.

4. Онлайн-платформи та соціальні мережі - цифрові середовища, які використовуються для співпраці, обміну навчальними матеріалами, ведення дискусій і підтримки комунікації між викладачами та здобувачами освіти.

5. Гейміфікація - впровадження ігрових механізмів у навчальний процес з метою підвищення мотивації та зацікавлення. Застосовується також для оцінювання та визнання успіхів студентів у навчанні.

6. Адаптивні освітні технології - інтелектуальні системи, що дозволяють індивідуалізувати навчання відповідно до рівня підготовки, потреб та стилю засвоєння матеріалу кожного студента.

7. Дистанційне навчання - широке використання інструментів онлайн-комунікації, відеозустрічей, платформ для колективної роботи, що особливо актуально в умовах воєнного стану в Україні. Це дає змогу забезпечити безперервність освітнього процесу навіть у складних умовах [13].

У контексті сучасної освіти також важливу роль відіграє менторство та коучинг. Менторство передбачає підтримку й супровід здобувача освіти з боку досвідченого фахівця, що виконує роль наставника, консультанта та прикладу для наслідування. Ментор не лише передає знання, а й сприяє професійному, академічному та особистісному зростанню студента [51].

Застосування менторського підходу доцільне переважно на пізніх етапах підготовки - у старших курсах бакалаврату та в магістратурі, де здобувачі вже володіють необхідною базою знань та готові до глибшої інтеграції теорії з практикою.

Сучасні освітні тенденції актуалізують застосування коучингу як одного з ефективних інтерактивних методів навчання. Нові виклики суспільства вимагають перегляду традиційних уявлень про функції педагога та сам процес навчання, що зумовлює необхідність оновлення структури педагогічних компетентностей.

Коучинг, як міждисциплінарне явище, виник на перетині психології, менеджменту, філософії, логіки й аналітики. Сьогодні його технології

ефективно інтегруються у процес викладання різноманітних дисциплін, відкриваючи нові можливості для вдосконалення педагогічної діяльності.

Коучинг (від англ. *coaching* - навчання, тренування) - це методика, яка на відміну від класичного тренінгу чи консультування, не передбачає прямого наставництва. Замість надання готових рішень, коуч разом зі здобувачем освіти шукає оптимальний шлях до досягнення мети. У сфері вищої освіти коучинг розглядається як модель професійної взаємодії, що орієнтована на розкриття особистісного потенціалу студента, сприяння його цілеспрямованому зростанню та досягненню значущих результатів у певній галузі знань у визначені терміни.

Основні цілі коучингової практики:

- стимулювання особистісного розвитку здобувача освіти;
- формування навичок самостійного прийняття рішень і відповідальності;
- підвищення рівня усвідомлення власних дій і цілей усіма учасниками освітнього процесу [70].

Важливою особливістю коучингу є його акцент не на прямому навчанні, а на створенні умов, у яких студент самостійно відкриває знання. Без внутрішньої мотивації до навчання коучинг втрачає свою ефективність, адже саме зацікавленість здобувача освіти є рушійною силою цього підходу.

Крім того, коучинг може бути ефективним засобом емоційної підтримки - фасилітації емоційних станів у процесі освітньої взаємодії. Це сприяє розвитку емоційного інтелекту, здатності керувати власним емоційним станом, розуміти й адаптуватися до емоцій інших. Таким чином, коучинг може виступати як ефективний засіб професійного і особистісного супроводу здобувачів освіти, сприяючи не лише досягненню освітніх результатів, а й формуванню професійної ідентичності майбутнього фахівця [33].

Творчий підхід до професійної діяльності викладача стає можливим завдяки системній самоосвіті, чіткому цілепокладанню, урахуванню власних

можливостей, інтересів та досягнень. Отже, професійна компетентність є результатом цілеспрямованої творчої педагогічної діяльності та виступає інтегрованим показником особистісно-діяльнісної природи педагога.

Висновки до першого розділу

Педагогічна підготовка викладача вищої школи в умовах сучасних викликів орієнтується, перш за все, на формування чіткої професійно-педагогічної позиції, яка ґрунтується на знанні концептуальних основ вищої освіти. Одночасно з цим, важливим завданням є створення ефективного освітнього середовища, яке базується на зазначених принципах і дозволяє майбутнім педагогам освоювати зразки результативної педагогічної діяльності.

Ключовим орієнтиром у сучасній організації навчального процесу є студентоцентризований підхід, який визнано базовою засадою Європейського простору вищої освіти. У межах цієї парадигми студент виступає не пасивним споживачем знань, а активним учасником і повноправним партнером у навчальному процесі. Попри збереження провідної ролі викладача, він більше не є єдиним джерелом знань, а відповідає за побудову навчального середовища, де здобувач освіти має можливість вільно висловлювати власну думку, приймати самостійні рішення й відповідати за їх наслідки.

До основних положень студентоцентрованого підходу належать: трактування освітнього процесу як пізнавальної активності студентів, що реалізується через когнітивні стратегії та механізми метапізнання; подача освітнього змісту в контексті професійної та соціальної практики; залучення автентичних джерел і завдань, а також побудова взаємодії на засадах рівноправного діалогу між викладачем і студентами. Перспективи подальших досліджень полягають у конкретизації способів реалізації цих концептуальних засад у професійній підготовці викладачів вищої школи [19].

Таким чином, аналіз праць вітчизняних і зарубіжних науковців дозволяє стверджувати, що педагогічна майстерність - це складне, багатофункціональне утворення, яке можна структурувати й моделювати задля глибшого теоретичного осмислення. Важливою ознакою професійної майстерності є здатність педагога до усвідомлення глибинних механізмів професійної діяльності, вміння аналізувати її межі, приймати обґрунтовані рішення в межах своєї компетенції - від практичних до стратегічних і методологічних.

Ця здатність уможливорює ефективну передачу педагогічної майстерності майбутнім фахівцям у процесі їхньої підготовки в умовах закладу вищої освіти. Незалежно від форми передачі досвіду - чи то демонстрація, чи розповідь, чи практичні заняття - важливим є не просто передача знань, а комунікація педагогічних смислів, цінностей, принципів, методів і технологій, які забезпечують ефективність педагогічної дії.

Практична діяльність відіграє важливу роль у процесі професійного зростання викладача, адже саме через включення у виконання професійних завдань відбувається поступове оволодіння майстерністю. Тому ефективна організація системи підвищення фахової компетентності в інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти виступає ключовою умовою для забезпечення відповідності сучасним вимогам до професійної діяльності викладацького складу.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА В УМАНСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ САДІВНИЦТВА

2.1. Стан сформованості педагогічної майстерності викладачів в Уманському національному університеті садівництва

У сучасних закладах освіти існує широкий спектр форм удосконалення педагогічної майстерності науково-педагогічних працівників, і для кваліфікованого фахівця різноманітні формати методичної роботи виступають ефективним інструментом професійного зростання. У роботі ми вивчаємо досвід Уманського національного університету садівництва щодо сформованості педагогічної майстерності викладачів.

Уманський національний університет садівництва - заклад вищої освіти, у якому протягом 180 років діяльності встановилися стабільні та незмінні радиції: важливість якості освіти, високий рівень патріотичності, інноваційний підхід і, й адаптація до потреб роботодавця, постійний рух вперед серед однодумців, які цінують досвід, і готовність працювати на розвиток економіки країни.

Досягненню зазначених концепцій сприяють росту стабільно високому професіоналізму викладачів Університету, зосередженість на академічній свободі та студентоцентризмі, а також науковий підхід і практична імплементація здобутих результатів [58].

Ідея функціонування університету як центру освіти й науки реалізується через діяльність розвиненої мережі структурних підрозділів, які втілюють стратегічні напрями розвитку закладу вищої освіти та сприяють ефективній організації якісного освітнього процесу. До них належать:

відокремлені структурні підрозділи:

- Ананьївський аграрно-економічний фаховий коледж,

- Городищенський фаховий коледж,
- Тальнівський будівельно-економічний фаховий коледж,
- Уманський фаховий коледж технологій та бізнесу,
- Тальянківський агротехнічний фаховий коледж,
- Чигиринський економіко-правовий фаховий коледж,
- Шевченківський фаховий коледж;

факультети:

- економіки і підприємництва;
- менеджменту;
- інженерно-технологічний;
- лісового і садово-паркового господарства
- агрономії;
- плодоовочівництва, екології та захисту рослин;

В Університеті здійснюється підготовка: молодших бакалаврів (за 9 освітніми програмами), бакалаврів (за 20 освітніми програмами), магістрів (за 24 освітніми програмами) та докторів філософії (за 13 освітніми програмами).

В Університеті працюють 12 наукових шкіл, публікується фаховий з сільськогосподарських та економічних дисциплін «Вісник Уманського НУС» (категорія Б) та «Збірник наукових праць Уманського НУС» (категорія Б), збірники наукових праць молодих учених, студентських наукових праць, матеріали конференцій тощо.

З метою підвищення результативності науково-дослідної роботи та розширення потенціалу комерціалізації інновацій в Університеті діє 23 навчально-наукові лабораторії.

Міжнародна співпраця здійснюється на основі укладених угод з іноземними закладами освіти, участі у стипендіальних програмах та реалізації грантових проєктів. Щорічно викладачі та здобувачі освіти проходять стажування у провідних університетах і наукових центрах Європи.

Ключивим координаційним осередком виховної роботи в Університеті є Центр культури і виховання здобувачів освіти, фахівці якого розробляють і реалізують нові напрями розвитку й удосконалення позанавчальної діяльності здобувачів освіти.

Протягом років функціонування Університету було сформовано сприятливе освітньо-наукове середовище, орієнтоване на підвищення наукового рівня та педагогічної майстерності науково-педагогічного складу, залучення висококваліфікованих фахівців до викладацької діяльності, а також підтримку талановитих здобувачів освіти. Пріоритетним напрямом залишалось забезпечення якості кадрового потенціалу, збереження та розвиток професіоналізму викладачів, які мають наукові ступені та вчені звання.

У 2024 році освітній процес в Університеті здійснювали 289 викладачів. Серед них 86,2% становили науково-педагогічні працівники з науковими ступенями та званнями: 22,5% - доктори наук, 63,7% - кандидати наук, 16,3% - мають вчене звання професора, 59,5% - доцента. Частка викладачів без наукового ступеня становила 13,8%.

Рівень кадрового забезпечення на факультетах демонструє високі якісні показники. Так, на факультеті плодовоовочівництва, екології та захисту рослин цей показник становить 89,8%; на інженерно-технологічному факультеті - 88,9%; факультеті економіки і підприємництва - 86,8%; факультеті менеджменту - 86,4%; факультеті агрономії - 81,8%; факультеті лісового і садово-паркового господарства - 78,4% (табл. 2.1.1).

Таблиця 2.1.1

Характеристика кадрового забезпечення освітнього процесу в
Уманському національному університеті садівництва у 2024 р.

		АУП	Плодоовочівництва, екології та захисту рослин	Агрономії	Економіки і підприємництва	Менеджменту	Інженерно-технологічний	Лісового і садово-паркового господарства	Всього
Кількість, осіб	Доктори наук	8	15	7	14	5	7	9	65
	Професор	8	6	5	14	5	5	4	47
	Кандидати наук	3	29	29	45	33	25	20	184
	Доценти	3	28	23	40	31	26	21	172
Частка викладачів, які мають наукові ступені та вчені звання	Осіб	11	44	36	59	38	32	29	249
	%	100	89,8	81,8	86,8	86,4	88,9	78,4	86,2
	Осіб	0	5	8	9	6	4	8	40
	Осіб	11	49	44	68	44	36	37	289

Викладачі Університету підвищували кваліфікацію на відповідних курсах і шляхом стажування у провідних закладах вищої освіти, а також на підприємствах аграрної сфери. Протягом 2024 року 236 педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти, коледжів та технікумів підвищили кваліфікацію на кафедрах університету, з них 76,7% - це викладачі відокремлених структурних підрозділів Уманського національного університету садівництва. Стажування та підвищення кваліфікації педагогічні працівники проходили як в Україні, так і за кордоном.

Результати наукових досліджень в Університеті науково-педагогічні апоробовують у наукових заходах різного рівня, а також через видавничу діяльність. Університет взяв участь у 46 Міжнародних заходах, конференціях, семінарах, виставках, форумах тощо.

Одним з пріоритетів діяльності Університету є залучення до науково-дослідної роботи здобувачів освіти, а саме: щодо участі у Міжнародних та Всеукраїнських, регіональних і науково-практичних конференціях.

Забезпечення стандартів якості в закладах вищої освіти є об'єктивною вимогою сучасності та однією з головних складових престижу Уманського національного університету садівництва. Отримання якісної вищої освіти залежить безпосередньо від повноти і якості вимог, якості ресурсів та якості освітніх процесів, які забезпечують підготовку конкурентноздатних фахівців.

2.2 Сучасні підходи до формування педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти

Аналізуючи напрями розвитку педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти, а також сучасний стан досліджень компетентнісного підходу та його значення для формування професійної педагогічної досконалості, можна стверджувати, що досягнення нового рівня цілісності освітнього процесу не зводиться до простого збільшення кількості структурних компонентів системи [53].

Ключові компетентності мають низку характерних ознак:

- вони є багатофункціональними, оскільки забезпечують ефективне вирішення завдань у різних професійних ситуаціях;
- мають надпредметний і міждисциплінарний характер;
- їх формування ґрунтується на достатньому рівні інтелектуального розвитку (здатність до абстрактного мислення, критичного аналізу, саморефлексії тощо);
- є багатовимірними, тобто охоплюють особистісні риси, когнітивні здібності та комунікативні уміння [15].

У цьому контексті педагогічна майстерність розглядається як високий рівень здійснення вмотивованої педагогічної діяльності, що спирається на

сукупність знань, умінь, навичок, професійних якостей і педагогічного досвіду, виявляючись у здатності ефективно вирішувати освітні, виховні та розвивальні завдання в рефлексивному вимірі [16].

Педагогічна майстерність постає як складне, динамічне і цілісне особистісне утворення, що охоплює стійке професійне спрямування, спеціальні знання, практичні вміння, а також індивідуальні психологічні характеристики, які забезпечують результативність професійної діяльності. Таким чином, професійна компетентність випускника ЗВО є основою, що трансформується у педагогічну майстерність у процесі професійної реалізації викладача [45].

У структурі педагогічної майстерності викладача сучасного закладу вищої освіти доцільно виокремити наступні компоненти [43]:

- професійна компетентність (глибокі фахові знання, дидактичні вміння, володіння інноваційними технологіями та здатність до інформаційної адаптації);
- готовність до творчої професійної діяльності (мотивація, рефлексія, мобільність, програма особистісного саморозвитку);
- педагогічні здібності (сприйняття, креативність, комунікативність, емоційна стабільність);
- професійно значущі особистісні риси (наполегливість, толерантність, чесність, оптимізм);
- педагогічна техніка (мовленнєва культура, невербальні засоби спілкування, педагогічна взаємодія).

Центральною особистісною якістю викладача є гуманістична спрямованість, яка відображає його світогляд, систему цінностей і ставлення до студентів, колег та освітньої діяльності загалом. Вона інтегрує ідеали, моральні орієнтири та педагогічну етику [9].

Стратегія розвитку педагогічної майстерності в Уманському національному університеті садівництва передбачає:

- орієнтацію на випередження соціально-економічних і культурних змін;

- врахування тенденцій трансформації навчально-виховного процесу;
- усвідомлення та адаптацію глобалізаційних і регіоналізаційних процесів в освіті;
- формування особистості здобувача як суб'єкта самовизначення через особистісно орієнтований і компетентнісний підходи.

Реалізація зазначеного процесу повинна відбуватися на принципах відкритої освіти, яка забезпечує формування професійних знань відповідно до провідних світових підходів. Такий підхід передбачає реалізацію як спільних, так і індивідуальних траєкторій професійного зростання, а також акцент на переосмисленні цільових установок, змістових і діяльнісних компонентів педагогічної підготовки. Йдеться про створення умов для розвитку викладача як особистості, здатної до самовизначення, вмотивованої рефлексії та повноцінної самореалізації в умовах мінливого соціокультурного простору [2].

У межах освітнього процесу закладу вищої освіти розвиток і вдосконалення педагогічної майстерності здійснюється комплексно - через усі види навчальної та позааудиторної діяльності. Основою розкриття професійного потенціалу викладача є його потреба в самореалізації, усвідомлений пізнавальний інтерес і прагнення до самоідентифікації [14].

Серед найефективніших форм роботи, що сприяють зростанню педагогічної майстерності викладачів, можна назвати:

- обговорення відкритих занять;
- взаємовідвідування навчальних заходів;
- проведення тренінгів, дискусій, круглих столів, семінарів-практикумів;
- аналіз новітніх психолого-педагогічних теорій;
- участь у науково-практичних конференціях і методологічних семінарах;
- розробка авторських програм.

У роботі з викладачами експериментальної групи високу результативність продемонстрували такі форми:

- постійне методичне консультування;
- показові заняття з педагогічної техніки;
- вправи-тренінги, майстер-класи;
- лабораторні заняття, діяльність у складі творчих педагогічних об'єднань [29].

Застосування комплексу активних методик сприяло закріпленню теоретичних знань, збагаченню методичного інструментарію викладачів для вирішення актуальних освітніх завдань, формуванню рефлексивного мислення, умінь адаптації знань до нових умов, розвитку інтелектуального, світоглядного й комунікативного потенціалу [18].

На розвиток педагогічної майстерності та формування високого рівня професіоналізму викладачів закладу вищої освіти впливає низка чинників, серед яких визначальною є державна кадрова політика. Вона має бути послідовною, стратегічно орієнтованою, передбачати ефективні заходи для збереження наявного науково-педагогічного потенціалу та створення умов для формування нового покоління фахівців.

Кадрова політика у сфері вищої освіти має охоплювати комплекс завдань, що спрямовані на зміцнення освітнього потенціалу держави та гармонізацію з європейськими освітніми стандартами, зокрема:

а) забезпечення умов для інтеграції науки й освіти, створення єдиного освітнього простору, сприятливого для реального входження у європейський академічний простір;

б) підтримка механізмів міжпоколінної передачі науково-методичного досвіду, культурно-професійних традицій і педагогічної майстерності;

в) формування соціально-економічних, організаційних і психологічних умов для зміцнення зв'язків між ЗВО та їхніми випускниками;

д) створення сприятливого середовища для залучення до викладацької діяльності обдарованої молоді, схильної до педагогічної роботи;

е) забезпечення збалансованого розподілу між викладацькою та науково-дослідною діяльністю;

ж) дотримання автономії закладів вищої освіти у розв'язанні кадрових питань відповідно до чинного законодавства [28].

Наступним вагомим фактором формування майбутнього фахівця є освітній процес, який трансформує здобувача освіти у кваліфікованого спеціаліста.

Для ефективної реалізації принципів гуманізації вищої освіти важливе значення має належна психолого-педагогічна підготовка здобувачів освіти. Це передбачає не лише засвоєння обов'язкових курсів психології, а й впровадження варіативних дисциплін (спецкурсів), адаптованих до потреб різних спеціальностей.

Поглиблене оволодіння знаннями з педагогіки та психології є ключем до формування особистісно-орієнтованої моделі викладання. Такі знання сприяють розвитку у викладача якостей, що є основою ефективної взаємодії зі студентами: доброзичливості, поваги до прагнення молоді до самореалізації, чутливості до їхньої ініціативи, педагогічного такту, послідовної вимогливості, терпимості до помилок, готовності до підтримки [73].

Психологічна компетентність викладача дозволяє створити умови для гармонійного розвитку кожного здобувача освіти. У свою чергу, педагогічна ерудиція сприяє оптимізації освітнього процесу, вибору ефективних дидактичних технологій, наданню навчання випереджального характеру, орієнтованого на вирішення викликів сучасності та формування в студентів інноваційного типу мислення й поведінки.

Психолого-педагогічна обізнаність є необхідною умовою професійного становлення викладача, оскільки сприяє подоланню внутрішніх бар'єрів щодо впровадження інновацій, формує вміння проєктувати власну педагогічну діяльність, структурувати соціокультурний

досвід через призму знань, норм і цінностей, а також опановувати ефективну педагогічну комунікацію [46].

Діалог як основа педагогіки вимагає від викладача оволодіння рядом ключових комунікативних умінь, зокрема:

- уміння визначати мету взаємодії та досягати її шляхом логічної аргументації й використання наочності;
- формулювання запитань і побудова змістовного діалогу з урахуванням інтелектуального рівня, настрою та досвіду співрозмовника;
- досягнення взаєморозуміння в діалозі, зокрема шляхом оцінки змісту й форми висловлень;
- підтримка невербального контакту, вміння зчитувати психологічний стан співрозмовника за зовнішніми проявами [64].

Важливою складовою професійної майстерності є фахова компетентність. Викладач має володіти глибокими знаннями зі своєї спеціальності та постійно оновлювати їх шляхом самоосвіти, що включає: читання фахової літератури, перегляд науково-популярних програм, використання електронних ресурсів тощо. Крім цього, викладач має бути інтелектуально розвиненою особистістю, обізнаною в соціально-культурних трансформаціях, з розвинутим естетичним, етичним і креативним мисленням.

Ключові компоненти формування педагогічної майстерності та професіоналізму викладача закладу вищої освіти включають:

1. державну кадрову політику;
2. освітній процес;
3. педагогічні знання;
4. психологічні знання;
5. фахову підготовку;
6. всебічний особистісний розвиток [57].

Оволодіння науковими знаннями є запорукою професійної реалізації, адже успішна педагогічна взаємодія можлива лише за умови поєднання в особистості викладача наукового і педагогічного потенціалу.

З метою підвищення рівня педагогічної компетентності в Уманському національному університеті садівництва реалізується широкий спектр форм методичної роботи, зокрема:

- науково-практичні конференції з питань безперервної професійної освіти;
- загальні збори викладачів закладу вищої освіти для обговорення стану освітнього процесу й перспектив розвитку спеціальностей;
- засідання вченої ради з питань аналізу професійної підготовки здобувачів освіти, обговорення інноваційних підходів та затвердження стратегічних напрямів розвитку;
- науково-методичні семінари та виробничі наради з участю ректорату;
- засідання кафедр з обговорення результатів роботи;
- інструктивно-методичні наради;
- індивідуальна самоосвіта та консультації викладачів щодо методичного й організаційного забезпечення діяльності кафедр [75].

Серед ефективних форм підвищення майстерності варто відзначити: консультативну підтримку, демонстрацію педагогічних технік, тренінги, лабораторні заняття, майстер-класи, діяльність у творчих групах.

Таким чином, рівень педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти є визначальним чинником якості освітнього процесу. Він суттєво впливає на результати навчання здобувачів освіти, а також на становлення їхньої особистісної та професійної ідентичності. Розвиток майстерності викладача тісно пов'язаний із його самовідношенням, рівнем самооцінки, вимогливістю до власної діяльності, мотиваційною сферою. Знання предмета й наявність психолого-педагогічної бази є лише

передумовами. Справжнім майстром стає той, хто цілеспрямовано працює над собою, безперервно розвивається й прагне вдосконалення.

2.3. Інноваційні технології формуванні педагогічної майстерності викладача в Уманському національному університеті садівництва

Термін «технологія» має грецьке походження: «techne» - мистецтво, уміння, майстерність, та «logos» - знання, наука. Із самого початку поняття «технологія» застосовувалося в межах технічних наук для позначення дисципліни, що вивчає способи організації виробничих процесів. Згодом цей термін став активно використовуватись у різних сферах суспільної діяльності, зокрема в політиці, економіці, освіті.

У широкому розумінні технологія означає володіння процесом, тобто знання та впровадження певної логіки дій, послідовності операцій із використанням конкретних інструментів, матеріалів і засобів. Вона покликана дати відповідь на запитання: «Як досягти бажаного результату, за допомогою яких засобів і за якою процедурою?» [6].

Освітні технології формують основу стратегічного розвитку освітньої системи й цілісного освітнього простору. Їхнє основне призначення полягає в передбаченні й проектуванні освітніх змін, плануванні розвитку системи навчання, а також у визначенні ключових чинників, що забезпечують досягнення поставлених педагогічних цілей.

В умовах, коли освіта стає однією з провідних суспільних сфер, що визначає інтелектуальний потенціал країни та формує людські ресурси майбутнього, зростає необхідність у постійному оновленні її змісту. Вибухове зростання обсягів інформації зумовлює потребу в модернізації форм, методів і засобів навчання, розширенні тривалості освітнього процесу, утвердженні концепції неперервної освіти впродовж усього життя, а також у повній технологізації освітнього середовища.

У той час як традиційна модель навчання акцентувала увагу переважно на засвоєнні й відтворенні знань, нові реалії вимагають розвитку в здобувачів освіти креативного мислення, комунікативних навичок і практичної готовності до життя в умовах постійної соціальної динаміки [34].

Сучасна вища освіта в Україні функціонує в контексті співіснування класичних та інноваційних підходів, причому з явною перевагою традиційних. Це, своєю чергою, не повною мірою відповідає вимогам сьогодення, що актуалізує необхідність активного впровадження інноваційних освітніх практик.

Педагогічна інновація - це впровадження нових цілей, змісту, форм і методів навчання, а також організаційних змін у діяльності педагога. Відмінною ознакою сучасних дидактичних технологій є орієнтація на особистість здобувача освіти [69].

Інноваційне навчання передбачає зміну ролей учасників освітнього процесу: замість підходу «суб'єкт-об'єкт», де викладач - єдиний носій знань, запроваджується модель партнерської взаємодії, у якій здобувач освіти стає активним суб'єктом пізнання, залученим до діалогу та самостійної роботи з джерелами інформації [3].

Це зумовлює необхідність поєднання традиційних та новітніх форм і методів викладання в єдину педагогічну систему. До основних освітніх технологій, застосовуваних у закладах вищої освіти, належать:

- ігрові методики навчання;
- проблемно-орієнтоване навчання;
- інформаційні технології;
- освітні та педагогічні технології;
- кредитно-модульна та модульно-рейтингова система;
- дистанційні форми навчання.

Сьогодні якість підготовки фахівців значною мірою залежить від педагогічного рівня кожного викладача, його професійних умінь і готовності до співпраці зі здобувачами освіти. Власне майстерність викладача є

запорукою ефективності навчального процесу та професійного становлення студентів [27].

В умовах трансформації освітнього середовища впровадження новацій пов'язане з переосмисленням ролей учасників освітнього процесу. Педагогічна майстерність у цьому контексті - це цілісна діяльність, спрямована на підтримку професійного розвитку педагога через формування мотиваційних установок, фахових знань і навичок, здатності ефективно діяти в професійних ситуаціях [30].

Уманський національний університет садівництва реалізує завдання науково-інноваційного розвитку шляхом:

- проведення актуальних наукових досліджень;
- активізації наукової роботи кафедр;
- впровадження європейських стандартів співпраці з бізнесом;
- розвитку студентської наукової діяльності;
- організації наукових форумів і конференцій;
- розбудови наукових шкіл і міжнародної співпраці;
- широкого інформування про результати наукової діяльності.

Крім того, в Університеті успішно застосовується практика оцінювання залишкових знань у дистанційному форматі із використанням платформи Moodle, що дає змогу оптимізувати та прискорити процес контролю знань.

У своїй освітній діяльності Університет орієнтується на активне використання інтерактивних методів навчання, що сприяють розвитку пізнавального інтересу здобувачів освіти та формуванню у них ключових професійних компетентностей. Такі методи стимулюють інтелектуальну й практичну активність студентів, забезпечуючи глибше засвоєння навчального матеріалу.

Головною перевагою інтерактивного підходу є побудова навчального процесу на основі діалогу, взаємодії й співпраці, в межах яких студенти

навчаються аналізувати інформацію, враховувати альтернативні точки зору, ухвалювати виважені рішення та ефективно комунікувати.

Сучасний викладач має володіти інноваційними педагогічними інструментами, адже саме від рівня його професіоналізму залежить підготовка висококваліфікованих кадрів. У цьому контексті активно впроваджуються кейс-методи, командна робота, тренінги, ділові ігри, завдання з диференційованим рівнем складності, авторські сценарії занять та об'єктивні критерії оцінювання індивідуальної й групової діяльності студентів.

Ефективне використання таких методів дозволяє зробити навчання цікавим і продуктивним, підвищити мотивацію студентів, зменшити кількість пасивних слухачів та активізувати особистісну участь кожного здобувача освіти.

Інноваційні підходи до формування педагогічної майстерності мають вирішальне значення для підвищення якості освітнього процесу та адаптації викладача до нових освітніх стандартів. Серед найбільш результативних технологій варто виокремити:

- Цифрові освітні платформи (Moodle, Google Classroom, Blackboard тощо), які забезпечують створення, структурування та розповсюдження навчального контенту онлайн;
- Гейміфікацію, що впроваджує ігрові елементи для стимулювання зацікавленості та мотивації;
- Смарт-технології, які поєднують цифрові ресурси й автономне навчання, відповідаючи сучасним вимогам професійної підготовки;
- Віртуальну і доповнену реальність, що дає змогу моделювати навчальні ситуації, наближені до реального середовища;
- Проектне навчання, орієнтоване на вирішення актуальних проблем, розвиток командної роботи, критичного мислення та практичних навичок.

Впровадження зазначених технологій суттєво покращує якість підготовки студентів, водночас сприяючи зростанню професійного рівня самого викладача.

Висновки до другого розділу

Оцінка науково-теоретичних джерел і практичної діяльності свідчить, що вдосконалення педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти повинно здійснюватися на основі цілісного системного підходу. Комплексне впровадження ключових компонентів сприяє забезпеченню високої якості освітнього процесу, який базується на сучасних досягненнях науки, передових методичних рішеннях та ефективному управлінні, з урахуванням психолого-педагогічних аспектів.

Креативна взаємодія викладача та здобувачів освіти стає чинником розвитку творчого потенціалу всіх учасників освітнього процесу, водночас підтримуючи зростання професійної майстерності викладача в умовах щоденної практики.

Академічна мобільність, як одна з ключових ознак інтернаціоналізації освітнього простору, дозволяє викладачам і здобувачам освіти брати участь у навчанні, наукових проєктах і стажуваннях за кордоном, що сприяє розширенню фахових горизонтів, ознайомленню з новими підходами до освіти, обміну досвідом і вдосконаленню володіння іноземними мовами.

Упровадження інноваційних освітніх технологій орієнтоване на формування фахівців, здатних ефективно діяти в умовах змін, адаптувати отримані знання на практиці, розвивати критичне і творче мислення. Під сучасними педагогічними технологіями розуміється комплекс інноваційних підходів, методів, форм і засобів організації навчального процесу, що забезпечують глибокі якісні зрушення в результативності освітньої діяльності.

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА В УМАНСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ САДІВНИЦТВА

3.1 Загальні питання організації і проведення педагогічного експерименту

У професійній діяльності викладача надзвичайно важливим є вміння самостійно здійснювати як теоретичні, так і практичні дослідження. Одним із провідних методів у педагогічній науці виступає педагогічний експеримент - науково обґрунтована форма дослідницької роботи в галузі навчання й виховання, метою якої є пошук більш ефективних шляхів вирішення актуальних педагогічних завдань.

Експеримент як форма пізнання передбачає цілеспрямоване втручання дослідника в перебіг педагогічного процесу шляхом створення контрольованих умов, які дозволяють простежити, виявити й перевірити закономірності, взаємозв'язки й характеристики досліджуваного явища. Його сутність полягає у проведенні системи взаємопов'язаних дослідів, об'єднаних спільною методикою, аналітичними підходами та цілеспрямованою логікою дослідження.

Результатом експериментального підходу є накопичення об'єктивних даних, які піддаються кількісному й якісному аналізу, порівнянню та узагальненню. Головне призначення педагогічного експерименту - з'ясування характеристик досліджуваного об'єкта, обґрунтування або спростування гіпотез, а також глибше осмислення та розкриття теми дослідження [72].

Педагогічний експеримент – метод дослідження, що використовує експериментальне моделювання освітнього процесу з метою вивчення його ефективності.

Завдання педагогічного експерименту:

- З'язують правомірність та ефективність теорій або методик навчання
- Аналіз та оцінка результатів навчання;
- Вивчають можливість впровадження отриманих результатів [35].

Визначені висновки проведеного теоретичного дослідження, стали необхідністю для проведення наступного етапу дослідження, а саме: педагогічного експерименту, направлено на визначення методики формування педагогічної майстерності у викладачів закладів вищої освіти.

Педагогічний експеримент є ключовою складовою наукового підходу в освіті, оскільки дозволяє отримати об'єктивні дані про ефективність різних педагогічних методів і технологій.

Етапи проведення педагогічного експерименту:

- підготовчий етап - визначення мети і задач експерименту, формулювання гіпотези, вибір методів і форм експерименту;
- дослідницький етап є важливою частиною експерименту, в якій відбувається збирання даних та їх впорядкування.
- етап впровадження результатів, що включає підготовку статей, доповідей, методичних рекомендацій для впровадження розроблених рекомендацій у практику закладів освіти, моніторинг ефективності їх застосування [42].

У межах нашого дослідження ми зосередили увагу на підготовчому та констатувальному етапах експерименту. Це дало змогу детально вивчити рівень сформованості педагогічної майстерності викладачів і визначити ключові чинники, що впливають на її становлення.

Метою підготовчої стадії було окреслення загальної цілі дослідження, здійснення ґрунтового аналізу науково-методичних джерел, формування гіпотетичного підґрунтя, добір оптимальних методик і форм реалізації експерименту, складання плану його проведення, а також встановлення критеріїв для подальшого оцінювання отриманих результатів.

Мета констатувального етапу експерименту полягає в зборі початкових даних для визначення вихідного стану досліджуваного явища, процесу.

Завдання констатувального експерименту:

1. збір даних про вихідний стан;
2. виявлення проблем і недоліків в освітньому процесі;
3. визначення методів для подальших досліджень;
4. розробка рекомендацій та оцінка потреб учасників освітнього процесу [55].

Формувальний етап експерименту є центральною складовою педагогічного дослідження. Його проведення базується на попередньому аналізі проблеми та результатах, отриманих під час констатувального етапу. У ході реалізації цього етапу здійснюється виконання поставлених цілей і перевіряється ефективність запропонованої методики, зокрема її окремих елементів – підходів, засобів і прийомів.

Отримані в процесі реалізації завдань результати використовуються як підґрунтя для формування проміжних і підсумкових висновків. У межах нашого дослідження увага була зосереджена на впровадженні методики розвитку педагогічної майстерності викладачів Уманського національного університету садівництва.

У рамках нашого експериментального дослідження було залучено 36 викладачів Уманського національного університету садівництва, які здійснюють освітню діяльність на факультеті економіки і підприємництва, а також 103 здобувачі освіти.

Факультет економіки і підприємництва об'єднує шість кафедр:

- фінансів, банківської справи та страхування;
- економіки;
- підприємництва, торгівлі та біржової діяльності;
- обліку і оподаткування;
- маркетингу;

- інформаційних технологій.

Віковий діапазон учасників з числа викладачів становив від 26 до 57 років, а педагогічний стаж - від 1 до 35 років. Анонімне анкетування проводилося впродовж листопада 2024 - січня 2025 року.

3.2 Практичні аспекти формування педагогічної майстерності викладача в Уманському національному університеті садівництва засобами цифрових технологій

Виявлення проблем та труднощів, що виникають у процесі професійного становлення, було здійснено за допомогою методів анкетування та спостереження.

Анкетування, орієнтоване на оцінку педагогічної майстерності викладачів відповідно до попередньо встановлених критеріїв та показників фокусувалося на зборі якісних даних про знання, навички, мотивацію та ставлення здобувачів освіти до педагогічної майстерності.

Результати анкетування забезпечили одержання об'єктивних даних і можливість порівняти відповіді різних респондентів.

Для збору детальної інформації про особистісні та професійні характеристики педагогічної майстерності, нами була розроблена спеціальна анкета (Додаток А. Анкета для оцінки педагогічної майстерності викладачів).

В анкеті були розглянуті такі питання щодо педагогічної майстерності викладачів:

1. Було запропоновано оцінити власну педагогічну майстерність.
2. Вказати найбільш ефективні заходи для розвитку педагогічної майстерності.
3. Вказати чи використовують викладачі інноваційні технології при формування та підвищенні своєї педагогічної майстерності.

4. Визначити чи готові викладачі постійно розвивати свої професійні компетенції для підвищення педагогічної майстерності.

Близько 14 % респондентів визначили свої знання та навички на рівні п'яти (високий рівень), вказуючи на високий рівень педагогічної майстерності.

Також приблизно 39 % респондентів оцінили свою власну педагогічну майстерність на рівні чотирьох, що вказує на досить високий рівень впевненості у своїй педагогічній майстерності, але є багато чому навчитися.

Оцінку три (середній рівень) вказали близько 42 %, а це більшість учасників. Викладачі основні знання знаннями педагогічних теорій, однак їм необхідно здобути більше практичного досвіду для удосконалення своєї педагогічної майстерності.

Та приблизно 5 % респондентів оцінили низький рівень педагогічної майстерності, що вказує на необхідність значного вдосконалення.

Аналіз відповідей респондентів на питання щодо особистої педагогічної майстерності представлено у Таблиці 3.2.1

Таблиця 3.2.1

Відповіді на питання щодо особистої педагогічної майстерності викладачів

Опис рівня педагогічної майстерності	Оцінка рівня педагогічної майстерності	Кількість респондентів (осіб)	Відсоток респондентів (%)
Високий рівень педагогічної майстерності	5	5	14
Достатньо високий рівень, але є потреба в додатковому підвищенні	4	14	39
Середній рівень педагогічної майстерності	3	15	42

майстерності, є потреба в практичному досвіді			
Низький рівень педагогічної майстерності, потребує значного вдосконалення	2	2	5

Таким чином, результати анкетування зазначили, що більшість респондентів володіють середнім або високим рівнем педагогічної майстерності, проте постійно працюють над підвищенням своєї педагогічної майстерності.

За результатами анкетування щодо наступного питання – найбільш ефективні заходи для розвитку педагогічної майстерності: більшість респондентів (приблизно 45 %) вибрали тренінги та семінари, 20 % вважають що це самостійне навчання (онлайн курси, література тощо), 18 % - участь в конференціях, 10 % - обмін досвідом з колегами та 7 % віддали перевагу менторству.

Аналіз показників відповідей представлені у Таблиці 3.2.2

Таблиця 3.2.2

Аналіз відповідей щодо найбільш ефективних заходів для розвитку педагогічної майстерності викладачів

Назва заходу	Оцінка	Кількість респондентів (осіб)	Відсоток респондентів (%)
Тренінги та семінари	5	15	42
Обмін досвідом з колегами	2	3	8
Участь в конференціях	3	6	17
Самостійне навчання	4	9	25
Менторство та коучинг	1	3	8

За аналізом даного питання викладачі Університета вважають найефективнішими заходами для розвитку педагогічної майстерності – тренінги та семінари.

Аналіз відповідей на запитання анкети щодо впровадження інноваційних технологій у навчальний процес показав, що 42 % опитаних викладачів активно впроваджують сучасні освітні інструменти під час проведення занять. Це свідчить про високий рівень зацікавленості у використанні новітніх технологій задля підвищення якості освітнього процесу та про позитивну налаштованість педагогів на інтеграцію інноваційних підходів у власну професійну діяльність. А більшість респондентів (приблизно 58 %) вказали, що вони частково використовували інноваційні технології на своїх заняттях.

Також серед опитаних респондентів були відсутні викладачі, які не використовують інноваційні технології при організації освітнього процесу. (табл. 3.2.3)

Таблиця 3.2.3

Аналіз відповідей на питання щодо використання інноваційних технологій в освітньому процесі

Варіанти	Відповідь викладача	Кількість респондентів (осіб)	Відсоток респондентів (%)
Використовую інноваційні технології регулярно	Так	15	42
Використовують інноваційні технології частково	частково	21	58
Не використовую інноваційні технології	ні	-	-

Отже, аналіз відповідей на це запитання свідчить, що значна частина опитаних викладачів має обмежений практичний досвід у використанні інноваційних освітніх технологій, що вказує на потребу в подальшому розвитку їхніх компетентностей у цій сфері. Водночас частина респондентів демонструє активне застосування сучасних педагогічних інструментів у освітньому процесі, що можна розглядати як позитивний чинник для формування та зростання педагогічної майстерності. І тільки менша частина респондентів використовує сучасні інноваційні технології регулярно в процесі навчання, що є позитивною тенденцією для підвищення рівня педагогічної майстерності.

Аналіз відповідей отримані на питання щодо готовності чи не готовності постійно розвивати свої професійні компетенції для підвищення педагогічної майстерності наведені у таблиці 3.2.4

Таблиця 3.2.4

Аналіз відповідей на питання щодо рівня розвитку власних
професійних компетенцій

	Відповідь викладача	Кількість респондентів (осіб)	Відсоток респондентів (%)
Готовність до розвитку власних професійних компетенцій	Так	28	78
Готовність до розвитку власних професійних компетенцій, але з певними умовами	Частково	6	16
Неготовність до розвитку власних професійних компетенцій	Ні	2	6

При аналізі результатів анкетування щодо вищевказаного питання встановлено, що переважна більшість респондентів (78%) висловлюють готовність до розвитку власних професійних компетенцій для підвищення педагогічної майстерності та якості освітнього процесу.

Вищезазначене вказує про значну мотивацію та бажання до самовдосконалення, а також усвідомлення значення професійного розвитку для підтримання високої якості викладання. Такі викладачі активно займаються здобуттям нових знань і навичок, що позитивно впливатиме на зміни в освітньому процесі, оскільки вони відкриті до впровадження нових підходів та методів. Крім того, 16 % опитаних викладачів зазначили, що готові до професійного розвитку за певних умов, зокрема при наявності часу, підтримки адміністрації або інших ресурсів. Це свідчить про потребу у створенні сприятливих умов для їхнього зростання, таких як гнучкий графік, доступ до навчальних платформ чи забезпечення матеріальної та організаційної підтримки.

Водночас, 6 % респондентів виявили низький рівень готовності до безперервного професійного вдосконалення, що може бути зумовлено нестачею внутрішньої мотивації, складними трудовими умовами або браком належної підтримки з боку керівництва. Це вимагає подальшого аналізу причин подібної позиції та розроблення індивідуалізованих підходів для стимулювання професійної активності, покращення умов праці та психологічного супроводу.

Також щоб оцінити сприйняття здобувачами освіти педагогічної майстерності їх викладачів та сформулювати уявлення про елементи, які впливають на якість освітнього процесу нами було розроблено анкету для здобувачів освіти того ж факультету Уманського національного університету садівництва. (Додаток Б. Анкета для оцінки педагогічної майстерності викладачів).

До участі в експериментальному дослідженні було залучено 103 здобувачі освіти I–V курсів факультету економіки і підприємництва, який має акредитацію за IV рівнем. Факультет здійснює підготовку фахівців освітніх ступенів молодшого бакалавра, бакалавра та магістра за такими спеціальностями: Економіка, Маркетинг, Облік і оподаткування,

Підприємництво та торгівля, а також Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок.

В анкеті для здобувачів освіти були розглянуті такі питання щодо педагогічної майстерності викладачів:

1. Було запропоновано оцінити педагогічну майстерність викладачів того ж факультету.
2. Вибрати найефективніші аспекти для розвитку педагогічної майстерності викладачів.
3. Визначити оцінку ефективності методів викладання.
4. Обрати методи навчання, які сприяють розвитку педагогічної майстерності.
5. Вказати, як часто викладачі проводять зворотній зв'язок зі здобувачами освіти.

Аналізуючи відповіді на питання щодо оцінки здобувачами освіти рівня педагогічної майстерності викладачів Університету встановлено, що 56 % респондентів навички своїх викладачів оцінили на високому рівні, 38% - середньому рівні та 9% на низькому (рис. 3.2.1).



Рис. 3.2.1 Аналіз оцінки викладачів власної педагогічної майстерності

За результатами наступного питання було встановлено, що із опитаних здобувачів освіти, 45 % вважають, що найважливішим аспектом педагогічної майстерності викладачів є вміння пояснювати матеріал, 33% підтримують використання викладачами інноваційних технологій навчання, 15% - залучення здобувачів освіти до дискусії та 7 % - індивідуальний підхід до здобувачів освіти (таблиця 3.2.5)

Таблиця 3.2.5

Відповіді на питання щодо рівня оцінки ефективності методами викладання у закладі освіти

Аспекти педагогічної майстерності	Кількість респондентів (осіб)	Відсоток респондентів (%)
Вміння пояснювати матеріал	46	45
Залучення здобувачів освіти до дискусії	15	15
Використання інноваційних технологій навчання	35	33
Індивідуальний підхід до здобувачів освіти	7	7

Вивчаючи результати аналізу відповіді на питання щодо рівня задоволеності методами викладання в Університеті було встановлено, що 38 % респондентів дуже задоволені методами викладання, 54 % - задоволені, 5% - незадоволені та 3 % деже незадоволені (таблиця 3.2.6)

Таблиця 3.2.6

Аналіз відповідей здобувачів освіти на питання наскільки ви задоволені методами викладання у вашому закладі освіти

Відповідь здобувача освіти	Кількість респондентів (осіб)	Відсоток респондентів (%)
Дуже задоволений (а)	39	38
Задоволений (а)	56	54
Незадоволений (а)	5	5
Дуже незадоволений (а)	3	3

На підстав вищевказаного можемо вважати, що рівень комплексу методів викладання викладачів Уманського національного університету садівництва на високому рівні так як найбільший відсоток опитаних здобувачів освіти були задоволені освітнім процесом закладу вищої освіти.

Досліджуючи відповіді здобувачів освіти на питання щодо методів навчання, які сприяють розвитку педагогічної майстерності викладача, було встановлено, що 37 % респондентів вважають взаємодію зі здобувачами освіти найефективнішим методом навчання, що сприяє розвитку педагогічної майстерності, 20% віддають перевагу тренінгам та семінарам, 17 % за самостійне навчання, 15% вважають, що саме участь в конференціях підвищує педагогічну майстерність, 6 % - обмін досвідом з колегами та 5 % - менторство та коучинг (таблиця 3.2.7)

Аналіз відповідей здобувачів освіти на питання щодо методів навчання, які сприяють розвитку педагогічної майстерності викладача

Таблиця 3.2.7

Назва заходу	Кількість респондентів (осіб)	Відсоток респондентів (%)
Тренінги та семінари	21	20
Обмін досвідом з колегами	6	6
Участь в конференціях	15	15
Самостійне навчання	18	17
Менторство та коучинг	5	5
Взаємодія зі здобувачами	38	37

освіти		
--------	--	--

Хочемо зауважити, що захід - взаємодія зі здобувачами освіти, який викладачі Університету визначили як найменш ефективний, серед здобувачів освіти став найпопулярнішим.

Результати анкет показують, що більшість респондентів вказують готовність до непервного професійного розвитку, а саме: підвищувати власну майстерність і пристосовуватися до вимог сучасної освіти. Викладачі розуміють важливість безперервного навчання для підвищення педагогічної майстерності і як наслідок підвищення рівня якості освітнього процесу, що є позитивним фактором для закладу освіти.

Аналіз використання інноваційних технологій навчання викладачами на заняттях показав, що більшість респондентів активно користуються, але деяким все ще необхідно навчання та підтримка для ефективного використання технологій. Також анкетування визначило, що більша частина респондентів вважає, що найефективнішим методом для розвитку педагогічної майстерності є тренінги та семінари.

Загалом, результати анкетування та спостереження свідчать про високий рівень сформованості педагогічної майстерності викладачів Уманського національного університету садівництва, а також про їхню налаштованість на постійне професійне зростання.

Водночас виявлена потреба в посиленні адміністративної підтримки, що забезпечила б створення оптимальних умов для безперервного професійного вдосконалення викладачів, а також у ширшому застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій в освітній діяльності. Ці чинники сприятимуть підвищенню рівня педагогічної майстерності та якості підготовки здобувачів освіти. Крім того, актуальним залишається впровадження заходів, спрямованих на активізацію взаємодії між викладачами та здобувачами, що позитивно вплине на професійний розвиток викладацького складу.

В результаті було виявлено низку проблем:

- недостатня інтеграція інноваційних технологій в освітній процес, що стримує розвиток професійних компетенцій викладачів і як наслідок педагогічну майстерність;
- низький рівень взаємодії зі здобувачами освіти, що негативно може вплинути на покращення та оптимізацію освітнього процесу;
- відсутня мотивація від адміністрації закладу освіти щодо підвищення рівня педагогічної майстерності, в результаті чого не всі викладачі прагнуть до безперервного розвитку своїх професійних навичок.

Аналізуючи відповіді респондентів анкетування та досліджуючи формування педагогічної майстерності викладачів Уманського національного університету садівництва визначено, що викладачі та здобувачі освіти не надають значення такому методу підвищення педагогічної майстерності як менторство. У рамках якого досвідчений викладач (ментор) надавав би підтримку менш досвідченому колезі (менті).

Тому на етапі формувального експерименту нами розроблено програму менторства під назвою: «Педагогічна майстерність» (Додаток В) Викладачам Університету контрольної та експериментальної груп запропоновано менторську програму, спрямовану підвищити педагогічну майстерність викладачів через обмін досвідом, підтримку й наставництво.

Було визначено групи:

Контрольна група – викладачі, які не братимуть участі у менторській програмі, але продовжують свою звичайну практику;

Експериментальна група – викладачі, які візьмуть участь у менторській програмі.

Ці групи пройшли анкетування для більш реальної оцінки рівня педагогічної майстерності викладачів до участі та після участі в менторській програмі.

В ході підготовки визначено: досвідчених та прогресивних викладачів, які виступатимуть менторами; теми навчальних модулів, які можуть

включати різні форми проведення (лекції, семінари, практичні заняття, зустрічі один на один між ментором і менті, проведення тренінгів, семінарів та воркшопів для обміну досвідом тощо).

Наступним етапом нашого дослідження було порівняння результатів констатувального та формувального експериментів та обґрунтування висновків щодо ефективності запропонованої нами програми для підвищення педагогічної майстерності викладачів закладу.

Програма ефективніша при залученні керівництва закладу, що може включати фінансування програми, ресурси та час для проведення занять.

Перевагами програми є підвищення педагогічної майстерності викладачів, формування психологічної підтримки в професійній діяльності та формування педагогічної спільноти, які прагнуть навчання та професійного розвитку.

3.3 Результати експериментального дослідження та система рекомендацій викладачам закладів вищої освіти з питань підвищення ефективності формування педагогічної майстерності

У процесі аналізу анкетних даних були окреслені ключові проблемні аспекти, що потребують вдосконалення в контексті розвитку педагогічної майстерності викладачів. У зв'язку з цим було сформульовано низку рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності процесу формування педагогічної майстерності, з урахуванням виявлених труднощів.

Більшість відповідей респондентів серед викладачів вказували, що їхній рівень педагогічної майстерності достатньо високий, але потребує детальнішого аналізу. Тому що для підвищення рівня педагогічної майстерності викладачів недостатньо тільки фахові знання, важливо надати доступ до додаткових навчальних ресурсів для вивчення окремих аспектів формування педагогічної майстерності.

Важливим аспектом професійної майстерності є можливість впроваджувати інноваційні технології в освітній процес. Більшість викладачів визнають значущість цього підходу, однак частині з них необхідне додаткове навчання. З метою удосконалення відповідних компетентностей доцільно розробити тренінгові програми з інтеграції елементів інноваційних технологій у структуру традиційних навчальних курсів, що дозволить зробити освітній процес більш адаптивним та динамічним.

Ще одним проблемним аспектом є відсутня мотивація від адміністрації закладу освіти щодо підвищення рівня педагогічної майстерності, в результаті чого не всі викладачі прагнуть до безперервного розвитку своїх професійних навичок.

Також більша частина респондентів (здобувачі освіти) зазначили щодо низької взаємодії зі здобувачами освіти в закладі. Адже саме метод взаємодії зі здобувачами освіти є важливою складовою освітнього процесу, яка може сприяти розвитку педагогічної майстерності.

Отже, щодо першого аспекту варто підвищити практичний елемент освітнього процесу, забезпечивши викладачів навчанням та підвищенням кваліфікації організувавши тренінги та семінари з використанням новітніх технологій, таких як інтерактивні платформи, онлайн-інструменти та електронні ресурси. Також пропонуємо створити фонди або ресурси для підтримки ініціатив викладачів у впровадженні інноваційних технологій в освітній процес.

Вищевказані заходи, на нашу думку, сприятимуть підвищенню рівня педагогічної майстерності викладачів щодо впровадження інноваційних технологій на практиці.

Щодо аспекту відсутності мотивації від адміністрації закладу освіти щодо підвищення рівня педагогічної майстерності ми вважаємо, що потрібно заохочувати викладачів до участі в семінарах, конференціях та тренінгах, де вони зможуть обмінюватися досвідом та ідеями. Розробити мотиваційні

програми для визнання досягнень викладачів в рамках яких залучати зовнішніх експертів для проведення майстер-класів. Це може надихнути педагогічний персонал на розвиток. Також заохочувати викладачів до ініціатив шляхом фінансування їхніх проєктів чи ідей.

Вищевказані заходи, на нашу думку, допоможуть покращити мотивацію та стимулювати розвиток педагогічної майстерності серед викладачів.

Ще одним ключовим аспектом формування педагогічної майстерності викладачів є метод взаємодії зі здобувачами освіти. Хочемо зауважити, що цей метод включає різноманітні підходи та техніки, що сприяють підвищенню якості освітнього процесу через активну участь здобувачів освіти в навчанні.

Тому хочемо запропонувати проводити регулярні опитування (анкетування) та отримувати зворотній зв'язок від здобувачів освіти для ефективності оцінки освітнього процесу. Також заохочувати відкриті дискусії та обговорення, що стимулюють розвитку критичного мислення. Залучати здобувачів освіти до розробки проєктів, що відповідають реальним потребам сучасного світу.

Таким чином ці заходи сформують активних учасників освітнього процесу, здатних самостійно мислити, комунікувати та ефективно працювати в колективі.

Після проведення формувального експерименту нами був проведений повторний аналіз рівня педагогічної майстерності викладачів Уманського національного університету садівництва. Для цього використовувалися методики, що застосовувалися на першому етапі експериментального дослідження.

Повторне анкетування та спостереження показало, що у експериментальній групі викладачів підвищилась власна оцінка педагогічної майстерності на 15%, а саме: значне покращення у використанні різних методів, таких як проблемне навчання та інтерактивні

технології; підвищився рівень залученості здобувачів освіти, використання альтернативних форм навчання; відкритість до нових ідей та спроби впровадження їх у викладання; конструктивний і конкретний зворотний зв'язок, що впливає на якість навчання здобувачів освіти; активний пошук нових знань, участь у вебінарах, семінарах.

У контрольній групі викладачів, які продовжували звичайну практику за той самий період часу нічого суттєво не змінилися (рис. 3.2.1)

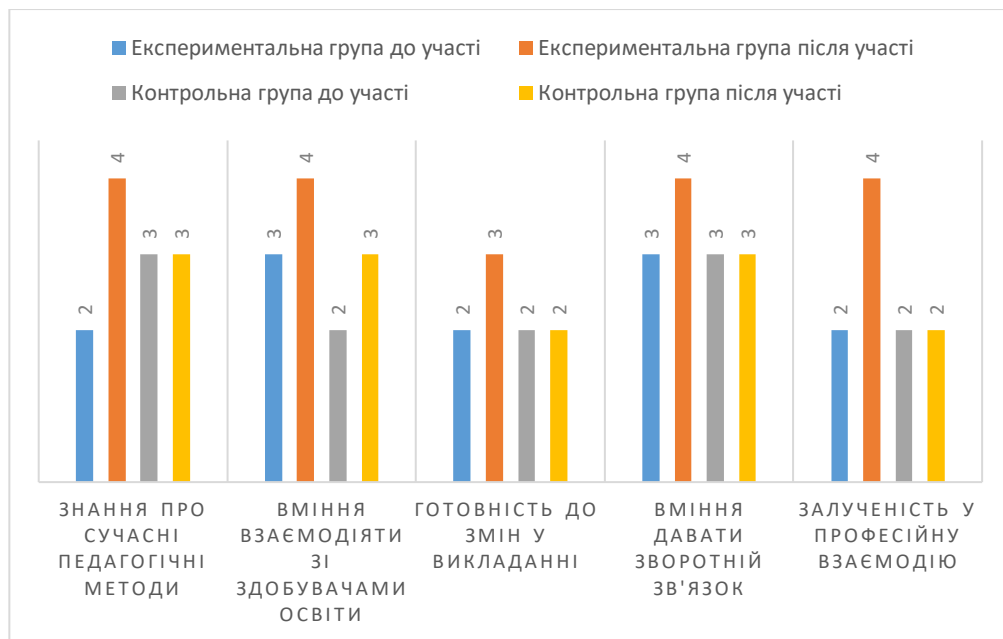


Рисунок 3.2.1 Порівняльний аналіз рівня педагогічної майстерності викладачів (результати контрольної та експериментальної груп)

Такі оцінки показують суттєве покращення в педагогічній майстерності викладачів після завершення менторської програми, що підтверджує її ефективність у підвищенні якості навчання та професійних навичок та демонструють ефективність запропонованої методики підвищення рівня педагогічної майстерності викладачів закладу вищої освіти.

Вищезазначені методичні рекомендації спрямовані на підвищення педагогічної майстерності викладачів закладу вищої освіти на прикладі Уманського національного університету садівництва. Вони включають

конкретні етапи, які допоможуть викладачам інтегрувати інноваційні технології, впровадити їх у освітній процес та підвищити рівень педагогічної майстерності майстерності. Мета цих рекомендацій – забезпечити комплексний підхід до розвитку педагогічної майстерності викладачів, що позитивно вплине освітній процес та якість навчання здобувачів освіти.

Висновки до третього розділу

Педагогічний експеримент, проведений у межах дослідження, засвідчив свою ефективність як інструмент аналізу результативності визначених педагогічних стратегій і виявлення нових освітніх тенденцій. Експеримент складався з підготовчого етапу, в межах якого було сформульовано мету й завдання констатувального етапу. Значну роль у цьому процесі відіграло анкетування викладачів і здобувачів освіти, яке дало змогу окреслити ключові труднощі в розвитку педагогічної майстерності. Більшість опитаних викладачів оцінили свій рівень педагогічної компетентності як високий, однак визнали потребу в глибшому аналізі та самовдосконаленні.

Особливе значення має здатність інтегрувати інноваційні освітні технології в навчальний процес. Хоча багато викладачів визнають необхідність таких змін, деяким з них бракує відповідної підготовки. Ще однією проблемою є обмежена підтримка з боку адміністрації в питаннях професійного розвитку, що стримує мотивацію до безперервного підвищення кваліфікації. Крім того, чимало здобувачів освіти вказали на недостатній рівень взаємодії викладачів з аудиторією.

Отже, результати експерименту доводять, що для покращення якості педагогічної діяльності необхідне чітке структурування критеріїв, індикаторів і рівнів сформованості професійної майстерності. Це дозволяє об'єктивно оцінити стан освітнього процесу та забезпечити його ефективне вдосконалення.

У підсумку на основі аналізу результатів було сформульовано конкретні пропозиції щодо підвищення ефективності формування педагогічної майстерності викладачів.

Розробити тренінги щодо інтегрування елементів інноваційних технологій в традиційний курс, щоб підвищити гнучкість освітнього процесу. Варто підвищити практичний елемент освітнього процесу, забезпечивши викладачів навчанням та підвищенням кваліфікації організувавши тренінги та семінари з використанням новітніх технологій, таких як інтерактивні платформи, онлайн-інструменти та електронні ресурси. Також пропонуємо створити фонди або ресурси для підтримки ініціатив викладачів у впровадженні інноваційних технологій в освітній процес.

Розробити мотиваційні програми для визнання досягнень викладачів в рамках яких залучати зовнішніх експертів для проведення майстер-класів. Це може надихнути педагогічний персонал на розвиток. Також заохочувати викладачів до ініціатив шляхом фінансування їхніх проєктів чи ідей.

Також хочемо запропонувати проводити регулярні опитування (анкетування) та отримувати зворотній зв'язок від здобувачів освіти для ефективності оцінки освітнього процесу. Заохочувати відкриті дискусії та обговорення, що стимулюють розвитку критичного мислення. Залучати здобувачів освіти до розробки проєктів, що відповідають реальним потребам сучасного світу.

Також нами було розроблено та апробовано програму менторства під назвою: «Педагогічна майстерність», яка посприяла підвищенню педагогічної майстерності викладачів через обмін досвідом, підтримку й наставництво.

Вищевказані рекомендації, на нашу думку, не лише сприятимуть підвищенню рівня педагогічної майстерності викладачів, але й створить більш ефективне, інноваційне та продуктивне освітнє середовище, яке відповідатиме сучасним вимогам освіти.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Педагогічна майстерність викладача закладу вищої освіти в умовах сучасних викликів передбачає, насамперед, формування педагогічної позиції, що ґрунтується на знанні основних принципів вищої освіти, а також створення ефективного освітнього середовища, організованого на цих принципах.

Отже, ґрунтуючись на аналізі наукових праць українських і зарубіжних дослідників, які вивчали питання педагогічної майстерності, можна стверджувати, що вона є складною, багатовимірною системою, яку можливо моделювати задля глибшого її розуміння та осмислення.

Вивчення теоретичних джерел у поєднанні з практичними спостереженнями дозволяє зробити висновок: ефективне вдосконалення педагогічної майстерності викладачів закладів вищої освіти повинно відбуватися на основі системного підходу.

Реалізація всіх складових цього підходу забезпечить організацію навчального процесу на високому рівні з урахуванням науково-методичних принципів і психолого-педагогічних закономірностей.

Сучасний інноваційний підхід в освіті спрямований на підготовку конкурентоспроможних фахівців, здатних адаптувати здобутий досвід через розвиток критичного й креативного мислення, рольове навчання та симуляційні моделі. Інноваційні педагогічні технології формують нову якість викладання, яка ґрунтується на поєднанні ефективних методів, форм і засобів навчання, що приводить до значного поліпшення результатів освітнього процесу.

Педагогічний експеримент, проведений у рамках дослідження, підтвердив свою ефективність як засіб оцінювання результативності педагогічних стратегій і відкриття нових закономірностей у сфері навчання. До експерименту входив підготовчий етап, на якому було окреслено цілі та завдання констатувального та формувального етапів дослідження.

Вагомим джерелом даних в експерименті стало анкетування викладачів і здобувачів освіти. Аналіз їхніх відповідей дав змогу виокремити проблемні аспекти формування педагогічної майстерності. Хоча більшість викладачів вважає свій рівень професійної підготовки достатнім, все ж існує потреба в подальшому глибшому аналізі та удосконаленні.

Окремої уваги потребує аспект володіння сучасними технологіями: більшість опитаних визнає їх значення, проте частина респондентів потребує додаткового професійного навчання для ефективного впровадження інновацій у навчальний процес. Ще одним проблемним аспектом є відсутня мотивація від адміністрації закладу освіти щодо підвищення рівня педагогічної майстерності, в результаті чого не всі викладачі прагнуть до безперервного розвитку своїх професійних навичок.

Також більша частина респондентів (здобувачі освіти) зазначили щодо низької взаємодії зі здобувачами освіти в закладі.

В ході експерименту нами було розроблено та апробовано програму менторства під назвою: «Педагогічна майстерність», яка позитивно вплинула на рівень підвищення педагогічної майстерності викладачів через обмін досвідом, підтримку й наставництво.

Було запропоновано такі рекомендації викладачам щодо підвищення ефективності формування педагогічної майстерності.

Розробити тренінги щодо інтегрування елементів інноваційних технологій в традиційний курс, щоб підвищити гнучкість освітнього процесу. Варто підвищити практичний елемент освітнього процесу, забезпечивши викладачів навчанням та підвищенням кваліфікації організувавши тренінги та семінари з використанням новітніх технологій, таких як інтерактивні платформи, онлайн-інструменти та електронні ресурси. Також пропонуємо створити фонди або ресурси для підтримки ініціатив викладачів у впровадженні інноваційних технологій в освітній процес.

Розробити мотиваційні програми для визнання досягнень викладачів в рамках яких залучати зовнішніх експертів для проведення майстер-класів. Це може надихнути педагогічний персонал на розвиток. Також заохочувати викладачів до ініціатив шляхом фінансування їхніх проєктів чи ідей.

Також хочемо запропонувати проводити регулярні опитування (анкетування) та отримувати зворотній зв'язок від здобувачів освіти для ефективності оцінки освітнього процесу. Заохочувати відкриті дискусії та обговорення, що стимулюють розвитку критичного мислення. Залучати здобувачів освіти до розробки проєктів, що відповідають реальним потребам сучасного світу.

Вищевказані рекомендації, на нашу думку, не лише сприятимуть підвищенню рівня педагогічної майстерності викладачів, але й створять більш ефективне, інноваційне та продуктивне освітнє середовище, яке відповідатиме сучасним вимогам освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аніщенко О.В. Проблема стилів педагогічного спілкування у психолого - педагогічній науці та практиці. Аніщенко О.В. Гендерні дослідження у педагогічній науці та практиці: Навч. Посібник. За ред. Г.М. Лактіонової, Н.І. Яковець. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2008. С. 67 – 98.
2. Антонова А. Є. Практико-орієнтований підхід у формуванні професійної майстерності майбутнього вчителя. Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання : монографія / за заг. ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Рута, 2016. С. 262-285.
3. Бакаленко О. А. Психологічна компетентність як ключова компетентність сучасного фахівця. // Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. 2018. № 58. С. 132-138.
4. Бойко М. Удосконалення професійної майстерності викладача вищої школи в контексті вимог Болонського процесу. Вісник Львівського університету, Серія Педагогіка. 2009. Вип. 25. Ч.3. С.218-223.
5. Бахтірова Х.Ш. Інноваційні технології навчання: Навч. посібн. [Кол. Авторів; відп. Ред.; наук. Ред. Арістова А.В.; упорядн.словника Волобуєва С. В.] Київ: НТУ, 2017.172с.
6. Бірюкович Л.О. Основи організації експерименту: навч.посіб. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 147 с.
7. Білоус О. В. Педагогічна рефлексія в системі професійно-особистісного становлення вчителя. Стратегії модернізації педагогічної освіти в Україні та країнах Європейського Союзу: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернівці, 20-21 жовтня 2022 р.). Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 2022. С. 15-18.
8. Бульвінська, О. Сучасні тенденції безперервного професійного розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти.

Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Серія: Педагогічні науки. Випуск №1–2.2018. С.54-55.

9. Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.

10. Варецька В.О. Етика педагогічної взаємодії. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2016. Вип. 51. С.80 – 88

11. Василенко О. В. Педагогічна майстерність у професійній діяльності вчителя. Збірник матеріалів до 85-річчя з дня народження Івана Зязюна: Фундатор “Педагогіки Добра” і добротворення в педагогіці. 2023. С. 22-26.

12. Васильєва С. В. Професійна компетентність і педагогічна майстерність викладача вищої школи // Педагогічні науки. 2020. № 83. С. 112–117.

13. Вахрущева Т.Ю. Інтерактивні технології навчання як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності. Нові технології навчання. Киї.: НМЦВО, 2007. Вип.47. С.64-69.

14. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник–[3-тє вид., випр. й доповн.]. Житомир: «Поліграфічний центр», 2012. С. 384.

15. Віщукаєва К. М., Леонова В. І. Розвиток професійної майстерності майбутніх соціальних працівників. Інноваційна педагогіка. 2020. Вип.27. С. 124-127.

16. Внукова О. М. Роль дисципліни «Педагогічна майстерність» у формуванні необхідних компетентностей майбутніх педагогів. Збірник наукових праць: лабіринти реальності. 2015. С. 189-191.

17. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: Навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2006. 256 с.

18. Гавеля О. М. Педагогіка вищої школи та педагогічна майстерність викладача: методичні рекомендації. Київ: НАКККиМ, 2020. 52 с.

19. Городиська О. М. Формування педагогічної рефлексії вчителя. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Серія: Філологія. Педагогіка. 2015. №6. С. 28-33.
20. Головенкін В.П. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс]: підручник; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге вид., переробл. і доповн. Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. С.74-93.
21. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко. Дніпро. 2014. С.113-121.
22. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії : наук.-метод. посіб. І. А. Зязюн. Київ: МАУП, 2000. 312 с.
23. Зязюна І. А. Педагогічна майстерність: підруч. За ред. акад. Київ: Вища школа, 2004. С.27-57.
24. Зязюн А. І., Крамущенко В., Кривонос І. Ф. Педагогічна майстерність: підручник. / за заг. ред. А. І. Зязюна. 3-тє допов. і переробл. м. Київ. 2008. 376 с.
25. Кайдалова Л. Г., Щокіна Н. Б., Вахрушева Т. Ю. Педагогічна майстерність викладача: навч. посіб. Харків: НФаУ, 2016. 168 с.
26. Киричок А.П, Киричок Т.Ю. Педагогічна компетентність викладача. Впровадження інноваційних методів навчання у практичну діяльність викладача закладу вищої освіти: навч.посіб. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 57 с.
27. Корольов Б. Шляхи відновлення системи підвищення кваліфікації викладачів вищої школи. Вища освіта України. 2008: № 4. С.112- 115.
28. Короткова Ю., Новікова О., Мухіна Г. Основи педагогічної майстерності й творчості викладача закладу вищої освіти:навч. посіб. Київ: ДокДУВС, 2023. С. 9-12.
29. Кременя В.Г., Дмитотченко М.Ф., Ничкало Н.Г., Тименко В.П. та ін. Концептуальні засади професійного розвитку особистості в умовах євроінтеграційних процесів:зб. наук. статей. за ред. Київ:НТУ, 2013. 60 с.

30. Клопота Є., Клопота О. Інклюзивна компетентність як чинник ефективності професійної діяльності фахівців педагогічної та соціально психологічної сфери. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови, 2021. 1(13), С. 118-124.

31. Лавриненко О. А. Сучасний дискурс історії педагогічної майстерності: від братських шкіл до сьогодення. Академічні студії. Серія Педагогіка. 2021. Вип.4. Ч.2. С. 142-151.

32. Лащевська Я. Професійна майстерність як основний компонент педагогічної культури. Освітній простір України. 2019. №16. С. 97-102. 92

33. Левківський Б. Підвищення педагогічної майстерності викладачів вищих навчальних закладів. Вища школа. 2005. № 3. С. 55-58.

34. Лозова В. І. Педагогіка: теорія та історія: навч. посіб. Харків: Видавництво НТУ «ХП», 2019. 278 с.

35. Макаренко А.С. Інноваційність ідей в педагогіці ХХІ століття / за ред. О.А. Дубасенюк: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 304 с.

36. Мільто Л. Педагогічна майстерність як чинник професійного розвитку особистості вчителя. Збірник наукових праць: “Концептуальні засади професійного розвитку особистості в умовах євроінтеграційних процесів” 2015. Вип. 1. С. 377-385.

37. Морзе Н. В. Цифрова компетентність сучасного вчителя: методичні рекомендації. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. 120 с.

38. Мороз-Рекотова Л. Критерії, показники та рівні сформованості професійно-комунікативної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2019. №7 (91). С. 243–254.

39. Мочан Т. М. Педагогічна майстерність як вищий рівень педагогічної діяльності. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота». 2014. Вип.32. С.129-131.

40. Назаренко О. М. Сучасна педагогічна майстерність: навч. посіб. Одеса: Фенікс, 2020. 91 с.
41. Неперервна педагогічна освіта ХХІ століття: зб. матеріалів ХХІ Міжнародних педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. / [наук. ред.: Г.І. Сотська, М.П. Вовк]. Талком, 2024. 252 с.
42. Ничкало Н.Г. Концепція педагогічної майстерності академіка І.А.Зязюна: міждисциплінарні засади. Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання: монографія, за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во Рута, 2016. С. 20-31.
43. Олійник І. Щодо визначення сутності конструкту «Педагогічна майстерність» у науково-педагогічній літературі. Людинознавчі студії. Педагогіка. 2017. № 36. С. 197-207.
44. Олефіренко О. Проблеми професійної підготовки учителів до розвитку кар'єри в дискурсі педагогічної теорії. Імідж сучасного педагога. 2021. №4 (199). С.14-19.
45. Основи педагогічної майстерності : навч.-метод. посібник / упоряд. Наталія Мачинська, Анна Федорович, Наталія Яремчук. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 286 с.
46. Онуфрієва О. І. Емоційний інтелект як чинник професійної діяльності педагога. Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2018. 200 с.
47. Орлов В.Ф. Теоретичні та методичні основи розвитку педагогічної майстерності викладача мистецьких дисциплін. Педагогічна майстерність викладача мистецьких дисциплін: навч.-метод. посіб. [В.Ф. Орлов, О.О. Фурса, О.В. Баніт]. Київ: Едельвейс, 2012. С. 7 – 71.
48. Отич О.М. Основи педагогічної майстерності викладача професійної школи : підручник. Кіровоград: ІМЕКС ЛТД, 2014. С.53-56,
49. Пинзеник О. М. Підвищення педагогічної майстерності викладача у процесі його самовдосконалення. Імідж сучасного педагога: науково-практичний освітньо-популярний часопис, 2008. № 56. С. 32–34.

50. Підборський Ю. Г., Хмельницька О.С. Педагогічна майстерність викладача: навч. посіб. Переяслав: Домбровська Я. М., 2020. 156 с.

51. Прищак М. Д., Залюбівська О. Б. Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі: курс лекцій. Вінниця: ВНТУ, 2019. С.26-33.

52. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII // База даних «Законодавство України»/ВР України.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 05.05.2025)

53. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 №1556-VII // База даних «Законодавство України»/ВР України.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 05.05.2025)

54. Професійна освіта: словник: навч. посіб. / уклад. С. Гончаренко, та ін; за ред. Н. Ничкало. Київ : Вища школа, 2000. 380 с.

55. Савчин М. В. Педагогіка вищої школи. Київ: Знання. ISBN 966-346-270-1. 2007. С.195-215.

56. Скрипченко О. Структурні компоненти розвитку професійної майстерності майбутніх учителів мистецьких дисциплін. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2014. №10 (Ч.3). С. 116-123.

57. Слухенська Р. В., Бірюк І. Г, Назимок Є. В. Міждисциплінарність у сучасному науково-педагогічному дискурсі. Імідж сучасного педагога. 2024. №2 (215). С.19-23.

58. Старостіна О. В. Професійна майстерність у системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в Англії та Україні: монографія / Старостіна О. В.; за заг. ред. Семенової А. В. Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2015. 154 с.

59. Сорочан Т. М. Феномен педагогічної майстерності як методологія трансформації професіоналізму педагогів нової української школи.

Педагогіка і психологія. Вісник Академії педагогічних наук. 2019. №1. С. 9-11.

60. Стрижнікова І. Педагогіка вищої школи: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2018. 120с.

61. Теслюк В.М., Лузан П.Г., Шовкун Л.М. Основи педагогічної майстерності: навчальний посібник. Київ: ДАККиМ, 2010. 244с.

62. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ.: Кондор, 2011. 628 с.

63. Топузов О. М., Малихін О. В., Опалюк Т. Л. Педагогічна майстерність: розвиток професійно-педагогічної адаптивності та соціальної рефлексії майбутнього вчителя: навчальний посібник. Київ: Педагогічна думка, 2018. 24 с.

64. Федорова А. І. Особливості педагогічної рефлексії педагога. Педагог. майстерність викл. вищ. шк.: роботи слухачів курсів підвищ. кваліфікації виклад. складу. Одеса. 2017. №5. С. 191-203.

65. Філатова Л. С. Педагогічна майстерність: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти педагогічних університетів. Харків: ХНПУ, 2021. 90 с.

66. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. К.: «Академвидав», 2006. 352с.

67. Фрейре П. Педагогічна психологія. Київ : Академвидав. ISBN 978-966-8226-51-9. 2003.

68. Шалімов М.О. Майстерність А.С. Макаренка у використанні прийомів педагогічного впливу на вихованців.

69. Шаповаленко Л. В. Педагогічна техніка викладача вищої школи: навч. посіб. Суми: СумДУ, 2018. 156 с.

70. Шолох О.А. Теоретичні аспекти розвитку педагогічної майстерності викладачів вищої школи. Вісник. 2019. Березень. С. 245-251.

71. Fleming T. Mezirow and the Theory of Transformative Learning. URL : https://www.researchgate.net/publication/325117850_Mezirow_and_the_Theory_of_Transformative_Learning 96

72. Vygotsky L.S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=803661>.

73. Moreira, M., Arcas, B. R., Sánchez, T. G., García, R. B., Melero, M. R., Cunha, N. B., Viana, M. A., & Almeida, M. (2023). Teachers' pedagogical competences in higher education: A systematic literature review. *Journal of University Teaching & Learning Practice*, 20(1), 90-123. <https://doi.org/10.53761/1.20.01.07>

74. Gregory, H., & Boglárka, A. (2019). Teachers' Pedagogical Skills and Provision of Quality Education: Case of United States and Hungary, *Journal of Education*, Vol. 2(4), 74-82.

ДОДАТКИ

Додаток А

АНКЕТА

для викладачів

для аналізу педагогічної майстерності викладачів та виявлення шляхів її покращення. Ваші відповіді допоможуть визначити ключові аспекти, які впливають на якість освітнього процесу, а також розробити рекомендації для подальшого розвитку викладачів у вашому закладі вищої освіти.

Інструкції: Будь ласка, відповідайте на запитання анкети чесно. Ваші відповіді анонімні і будуть використані лише для дослідницьких цілей.

1. Загальна інформація:

ПІБ (не обов'язково): _____

Факультет/кафедра: _____

Стаж роботи в освіті: _____ років

Спеціальність: _____

2. Оцінка власної педагогічної майстерності:

Оцініть за шкалою від 1 до 4:

4 - високий

3 – достатньо високий

2 - середній

1 – низький

3. Які з нижче наведених заходів, на вашу думку, найбільш ефективні для розвитку вашої педагогічної майстерності? (оцініть від 1 до 5)?

_____ Тренінги і семінари

- _____ Обмін досвідом з колегами
- _____ Участь у конференціях
- _____ Самостійне навчання (онлайн-курси, література)
- _____ Менторство
- _____ Інші (вказіть): _____

4. Чи використовуєте Ви інноваційні технології при формуванні та підвищенні своєї педагогічної майстерності?

- Використовую інноваційні технології регулярно
- Використовують інноваційні технології частково
- Не використовую інновацій технології

Інше (вказіть): _____

5. Чи готові Ви постійно розвивати свої професійні знання та якості для підвищення педагогічної майстерності?

- Готовність до розвитку власних професійних компетенцій
- Готовність до розвитку власних професійних компетенцій, але з

певними умовами

- Неготовність до розвитку власних професійних компетенцій

Інше (вказіть): _____

Дякуємо за вашу участь!

Ця анкета дозволить зібрати цінну інформацію.

АНКЕТА
для здобувачів освіти

Анкета має на меті оцінити сприйняття здобувачами освіти педагогічної майстерності їх викладачів та сформувати уявлення про елементи, які впливають на якість освітнього процесу.

Інструкції: Будь ласка, відповідайте на запитання анкети чесно. Ваші відповіді залишаться анонімними і використовуватимуться лише для дослідницьких цілей.

-Факультет/кафедра:

-Курс:

- Спеціальність:

1. Оцініть за шкалою від 1 до 5 педагогічну майстерність викладачів вашого факультету _____

2. Визначити оцінку ефективності методів викладання

_____ Вміння пояснювати матеріал

_____ Залучення здобувачів освіти до дискусії

_____ Використання інноваційних технологій навчання

_____ Індивідуальний підхід до здобувачів освіти

_____ Інше (вказіть): _____

3. На скільки ви задоволені методами викладання у вашому закладі освіти?

_____ Дуже задоволений (а)

_____ Задоволений (а)

_____ Незадоволений (а)

_____ Дуже незадоволений (а)

4. Виберіть метод навчання, який на вашу думку сприяє розвитку педагогічної майстерності викладача?

- _____ Тренінги та семінари
- _____ Обмін досвідом з колегами
- _____ Участь в конференціях
- _____ Самостійне навчання
- _____ Менторство та коучинг
- _____ Взаємодія зі здобувачами освіти

Дякуємо за вашу участь!

Ця анкета дозволить зібрати важливу інформацію для аналізу педагогічної майстерності викладачів та виявлення напрямків для її формування у процесі навчання.

ПРОГРАМА МЕНТОРСТВА ПІД НАЗВОЮ «ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ»

Мета програми: сприяти підвищенню педагогічної майстерності викладачів через обмін досвідом, підтримку й наставництво.

Формат: щомісячні зустрічі, онлайн-обговорення.

Основні етапи:

1. Залучення досвідчених викладачів для ролі ментора або зовнішніх експертів.
2. Ознайомлення менторатів і менторів, представлення програми, обговорення результатів.
3. Навчальні модулі, які охоплюють теми:
 - 3.1 Впровадження інноваційних технологій в освітній процес закладу вищої освіти.
 - 3.2 Додаткові навчальні ресурсу як метод поглиблення окремих аспектів при формуванні педагогічної майстерності.
 - 3.3 Впровадження основних аспектів методу взаємодії зі здобувачами освіти, включає різноманітні підходи та техніки.

Модулі можуть включати лекції, семінари, практичні заняття та обговорення кейсів.

4. Організація спільних занять для спостереження та аналізу освітнього процесу. Розробка навчальних матеріалів.
5. Організація зустрічей для обговорення прогресу, труднощів та досягнень. Обмін досвідом між учасниками.
6. Збирання зворотнього зв'язку для оцінок ефективності програми та внесення коректив у наступні курси.
7. Фінальна презентація, де учасники програми представляють свої досягнення та практичні інновації, які були впроваджені в освітній процес під час програми.

8. По завершенню програми учасники, які пройшли всі етапи, отримують сертифікат.

Програма ефективніша при залученні керівництва закладу, що може включати фінансування програми, ресурси та час для проведення занять.

Перевагами програми є підвищення педагогічної майстерності викладачів, формування психологічної підтримки в професійній діяльності та формування педагогічної спільноти, які прагнуть навчання та професійного розвитку.

АНКЕТА
ДЛЯ ВИКЛАДАЧІВ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ
ТА КОНТРОЛЬНОЇ ГРУП

Ваші відповіді допоможуть визначити ключові аспекти, які впливають на якість освітнього процесу, а також розробити рекомендації для подальшого розвитку викладачів у вашому закладі вищої освіти.

Інструкції: Будь ласка, відповідайте на запитання анкети чесно.

1. Загальна інформація:

ПІБ : _____

Факультет/кафедра: _____

Стаж роботи в освіті: _____ років

Спеціальність: _____

Оцінка педагогічної майстерності на шкалі від 1 до 5 — це спосіб кількісно оцінити зміни у професійних якостях викладачів до та після участі в менторській програмі.

Оцінка до участі в менторській програмі:

1. Знання про сучасні педагогічні методи: _____
2. Вміння взаємодіяти зі студентами: _____
3. Готовність до змін у викладанні: _____
4. Вміння давати зворотний зв'язок: _____
5. Залученість у професійну самоосвіту: _____

Оцінка після участі в менторській програмі:

1. Знання про сучасні педагогічні методи: _____
 2. Вміння взаємодіяти зі студентами: _____
 3. Готовність до змін у викладанні: _____
 4. Вміння давати зворотний зв'язок: _____
- Залученість у професійну самоосвіту: _____

Дякуємо за вашу участь!

Ця анкета дозволить зібрати цінну інформацію.